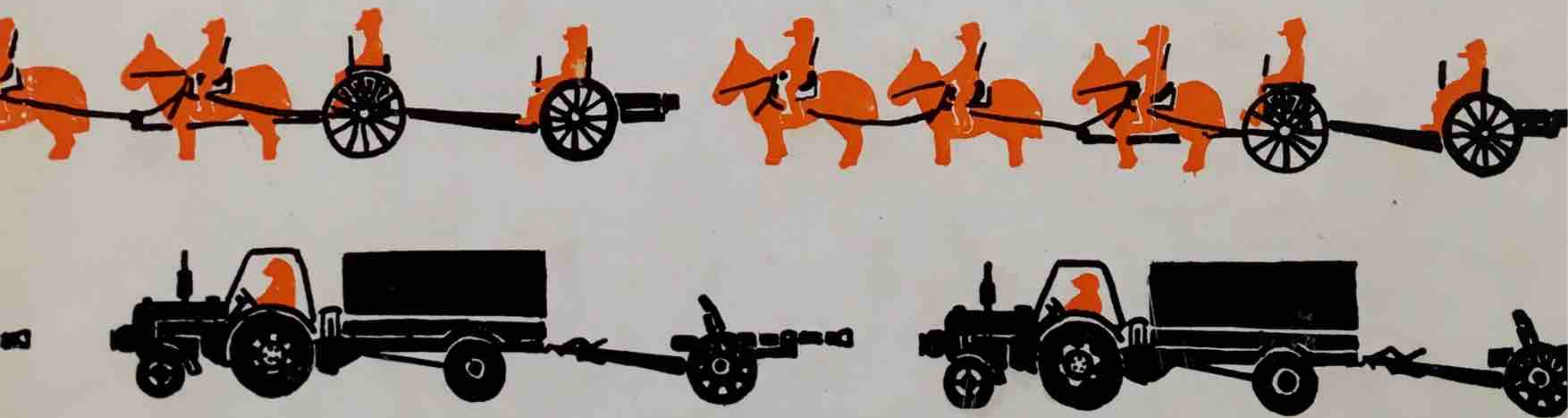
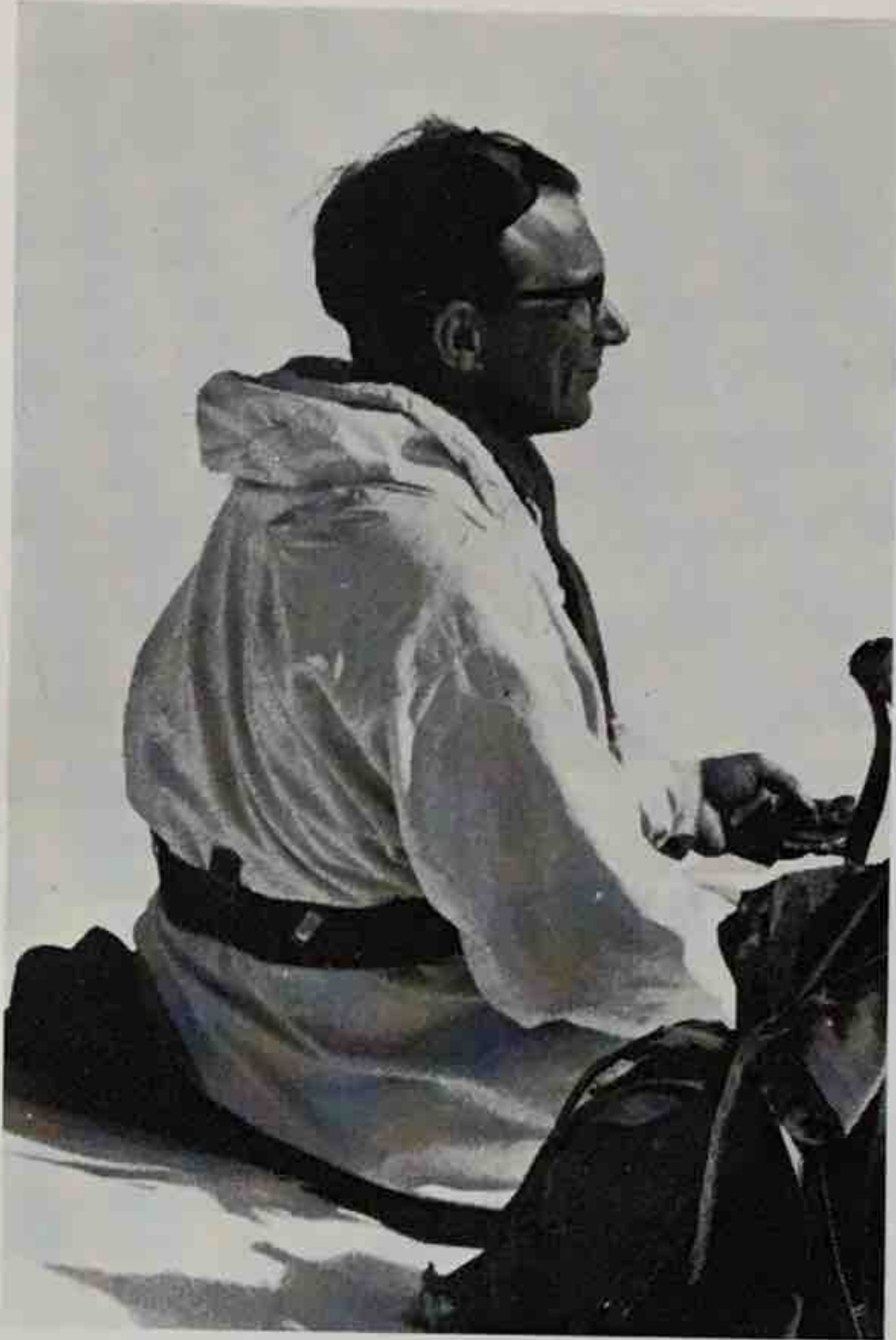

KUNGL. NORRLANDS ARTILLERIREGEMENTE 75 ÅR

Sten Lindsahl

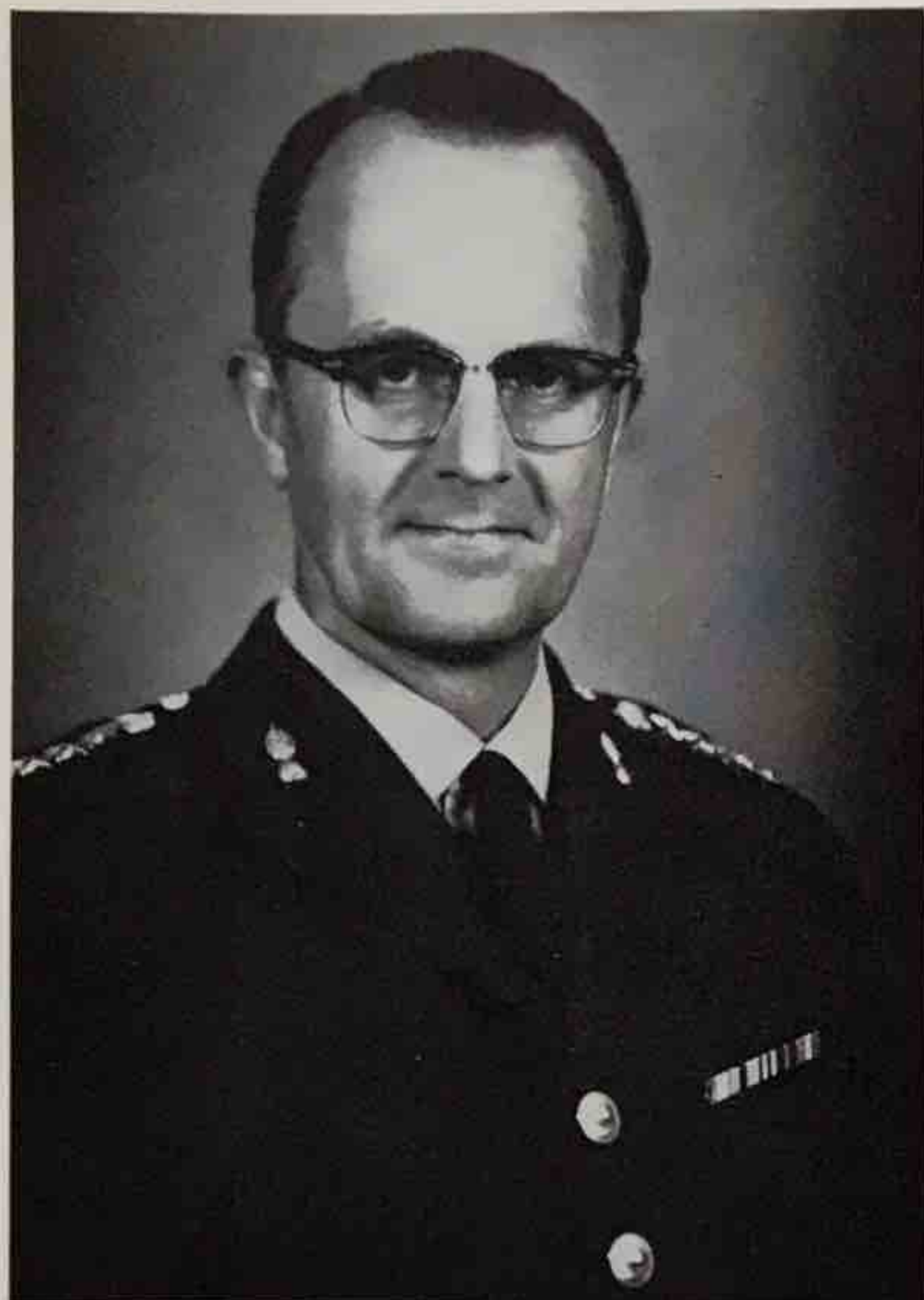
Årets nummer vill med anledning av att 75 år förflutit sedan regementet kom till Östersund inte bara ge glimtar från året som varit, utan även berätta lite om hur gamla norrlandsartillerister hade det.

Jag hoppas att alla dessa minnen skall ha något att ge er — dagens norrlandsartillerister — genom att ge perspektiv på er nuvarande verksamhet. Vi, i vårt som vi tycka högeffektiva samhälle, bör någon gång då och då stoppa upp ett tag i vår jäktade verksamhet och med tacksamhet och respekt tänka på alla gångna generationers arbete. Deras insats har varit en länk i den utveckling, som gör att vi idag står där vi står.

Låt oss erinra oss den paroll, "Respekt", som författaren Nils-Magnus Folcke skrev i den 1945 utgivna Blad ur Norrlandsartilleriets historia och som jag här nedan vill återge de sista raderna av.

På de nya, bergfasta vallarna
står det nya pjäser och nya män,
men de dova, dundrande knallarna
dröja kvar som ett manande eko än.
När de döda kämparna grånade,
som den mossiga mur, som gav dem för-
svar,
och de gamla styckena dånade
sina salvors ärliga, svenska svar,
då gavs där ett arv från far till son
i de slitna kanonernas dån,
det krav, som blev lag från släkt till släkt.
parolln för vårt land: Respekt!

Sten Mattsson

Norrlands artilleriregemente

fyller 75 år. Den 28. september 1893 på morgonen urlastade den första kontingenten vid Östersunds central. En folkmassa från staden välkomnade. Det första batteriet marscherade direkt upp genom det då ganska lilla samhället och tog de nybyggda kasernerna i besittning. Därmed hade beslutet från 1892 års riksdag förverkligats: I Östersund organiseras Kungl Norrlands artilleriregemente.

Norrlandsartilleriet har emellertid rottrådar, som sträcker sig ytterligare 250 år tillbaka i tiden. Den 15. februari 1644 avmarscherade en artilleristyrka på ca 100 man och 8 pjäser från Stockholm för att ingå i de trupper som hade fått order att besätta Jämtland. Som chef för artilleriförbandet utsågs styckjunkaren Anders Warg. Företaget blev från svensk synpunkt framgångsrikt. Den 20. mars svor jämtarna Sverige trohet i närvaro av de svenska trupperna, varefter Wargs artilleri sköt svensk lösen som symbol, att Jämtland var svenskt. Sedan dess har artilleri funnits kvar i Norrland, större delen av tiden huvudsakligen på Frösön.

Utan att fördjupa sig i de historiska aspekterna är det lätt att konstatera hur starkt sambandet varit och är mellan norrlandsartilleriet och den bygd varifrån regementet rekryteras, dvs den tredjedel av vårt land som ligger geografiskt sett i mitten. Norrlands artilleriregemente har som organiserad enhet under alla de 75 åren legat i centralorten Östersund. Regementets utveckling och historia är därmed särskilt förbundna med stadens. I denna tidning belyses detta av flera artiklar. I detta sammanhang är det en glädje att konstatera, att samarbetet i väsentliga frågor alltid varit gott.

De 75 åren har inneburit många förändringar för artilleriets del. Ytterligare är aktuella. Det är därvid karakteristiskt för vårt truppslag, att grundelementen för den tunga eldens användning är oförändrade. Den avancerade teknikens utveckling måste för artilleriets del ständigt balanseras mot kravet på enkelhet och hög fältmässighet. Långt driven automatik är möjlig att åstadkomma för de olika funktioner, som skall leda till att elden ligger i rätt tid på rätt plats med rätt styrka. Komplicerad materiel är emellertid svår att få absolut funktionssäker. Störkänsligheten och sårbarheten ökar väsentligt. Detta måste ständigt vägas mot kravet att artilleriet måste kunna verka även under stora påfrestningar. Det är nödvändigt, att infanteriet i alla lägen kan ges säkert understöd. Detta har lett till att artilleriet i Sverige liksom i andra länder utvecklas efter principen successiva taktiska och tekniska reformer, ej språngvis omvälvning. Några exempel belyser denna utveckling i vilken vårt regemente deltar.

Vid Norrlands artilleriregemente ersattes hästarna med traktorer och andra motorfordon 1954. Bandvagnar har senare tillkommit. Nästa steg är bandburet artilleri, redan genomfört vid det tunga kanonartilleriet. Kostnaderna är emellertid betydande. Vid vårt regemente bedöms därför förändringen ske först i samband med att våra pjäser måste ersättas med nya. Ännu ett antal år räknar vi därför med att inmönstrade traktorer drar våra lätta pjäser och särskilda dragmotorfordon våra tunga pjäser. Många specialfordon med avancerad teknisk inredning finns emellertid redan nu för stabstjänst, signaltjänst, bplattstjänst, reparations-tjänst o s v.

Snabbgruppering är möjlig, även med nuvarande transportmedel. Inom 15 min efter det att batteriet fått order härom kan det vara grupperat och verkanseld ligga i målet. Moderna gyrokompasser för säker parallellställning, ny V_0 -mätutrustning, nytt kartunderlag och särskilt inredda bplattsfordon underlättar arbetet. Elden skall kunna ligga rätt redan från början.

Eldledningsmetoderna har samtidigt förenklats och standardiserats. Eld kan nu utlösas även av personal, som utbildats under kort tid.

Sambandstjänsten har utvecklats i takt med signalmaterielen. Radio är sedan länge huvudsam-

bandsmedel. Den nyaste signalmaterielen, inköpt förra året från USA, är mycket sambands säker. I princip "tryck på knappen"-förfarande. Sambandscentralernas materiel utvecklas vidare. Här är fortsatt automatisering möjlig.

Räknearbetet har efter hand lagts mer och mer till batteriplatserna. Enkel funktionssäker materiel underlättar mätplanarbete och korrektionsberäkningar. Tiden mellan kommando och skott måste vara kort. Tidskraven kan räknas i sekunder i stället för minuter. Artillericentralinstrument finns, men först nästa utvecklingskede bedöms ge tillräcklig funktionssäkerhet.

Även speciella hjälpmedel för målbestämning och eldledning som radar, ljudmät och artillerifyg utvecklas starkt. Ny materiel som tillföres successivt ger ökad snabbhet och säkerhet.

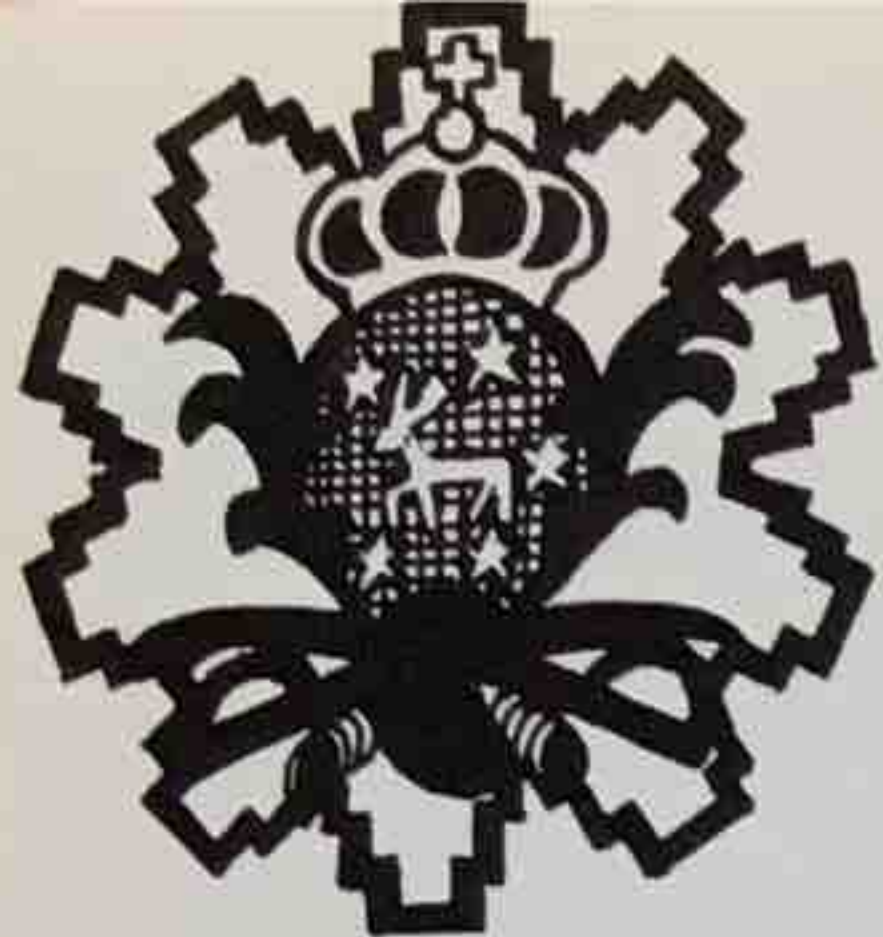
De moderna hjälpmedlen medför, att framförallt regementseld mot stora mål kan utlösas utan inskjutning. Kraven på kraftsamling och överraskning kan därmed tillgodoses på sådant sätt att verkan blir mångdubbelt större än vid tidigare tillämpade inskjutningsförfaranden.

Ammunitionen förbättras parallellt med den övriga materielen. Granater för effektivare stridsvagnsbekämpning, rakettilsatser som ger extralång skottvidd, nya typer av tändrör med radarutlösning o s v är exempel härpå.

Förändringarna påverkar utbildningen. Ökade krav ställs såväl under grundutbildning som krigsförbandsövningar på kraftsamling till de färdigheter som ger krigsanvändbara förband på kortast möjliga tid. Norrlands artilleriregemente har genom mångårig försöksverksamhet varit föregångare i det nya utbildningssystemet som från förra året tillämpas inom krigsmakten — VU 60-systemet. Kortare tjänstgöring för stora kategorier, ökad vikt vid befälsutbildning och förbandsutbildning, utmönstring av mindre viktiga delar av utbildningen o s v. Mycket återstår dock för att ytterligare höja effekten. Tillgången på unga, framstegsmedvetna instruktörer vid regementet borgar dock för att även morgondagens kvalitetskrav skall kunna tillgodoses.

Med dessa glimtar har jag velat understryka att Norrlands artilleriregemente ser sitt 75-årsjubileum även som en tankeställare för framtiden. Det arbete som nedlagts under alla dessa år för att utveckla regementet värdesättes bäst, om vi med siktet inställt mot de krav framtiden ställer bygger vidare på den förnämliga grund som våra föregångare lagt. Endast därigenom bildar vi fortlöpande en viktig länk i det försvar, som skall medverka till att vår fred och vårt oberoende behålles. Vid Norrlands artilleriregemente gör vi det nu som tidigare under mottot:

Framåtanda, fältmässighet
och sammanhållning

Kamratföreningen Norrlandsartillerister

"Regementets länk mellan det förgångna, nutid och framtid"

Styrelsesammansättning 1967—1968 (utdrag)

Huvudföreningen	Ordförande	Överste L Brant-Lundin, A 4, Östersund
	Sekreterare	Kapten I Palmcrantz, A 4, Östersund
	Kassör	Kapten H Holck-Clausen, A 4, Östersund
	Redaktör	Major S Lindahl, A 4, Östersund
	Museiförest	Rustm B Nordström, A 4, Östersund
Bodenavd	Ordförande	Kommunalborgmästare N Collin
	Sekreterare	Styckjunkare O E Ohlsson
	Kassör	Rustmästare Hallberg
Stockholmsavd	Ordförande	Major J Pählman, Kammakargatan 41, Stockholm C
	Sekreterare	Förrådsförmän E Eriksson, Gumshornsg 7, 3 tr, Sthlm Ö
	Kassör	Styckjunkare C Östblom, Dragarbrunnsgatan 63, Uppsala

Redogörelse över kassa och fonder

Utgående balanskonto 31 december 1967

Tillgångar		Skulder	
Kassa Konto	—	Jubileumsfonden	23.652: 08
Postgiro Konto	743: 50	Museifonden	6.324: 29
Folkbanken, spark. I	547: 96	Fond för bidrag t. tidn. 1968	282: —
Folkbanken, spark. II	1.733: 58		
Folkbanken, spark. III	1.548: 29		
Aktier o. obl.	20.983: —		
Märken m m	1.090: —		
Eget kapital, förlust ¹⁾	3.612: 04		
	Kronor 30.258: 37		Kronor 30.258: 37

¹⁾ Skuld till jubileumsfond och museifond.

Specifikation över aktier och obligationsinnehav

48 aktier i Sv. H.B. stam (Jubilf) à 177: —	8.496: —
27 aktier i Sv. H.B. stam (Museif) à 177: —	4.779: —
36 aktier i Sv. Cell. AB (Jubilf) à 103: —	3.708: —
Svenska statens 5½ % obl.lån 12/4 1960 nom	4.000: — = 20.983: —

Vinst- och förlusträkning 31 december 1967

Utgifter		Inkomster	
Diverse kostnader	1.169: 33	Årsavgifter	4.062: —
Tidningen 1967	2.067: 80	Märkens Konto	714: 49
Tidningen 1966	6.766: 51	Saldo från föregående år	1.615: 11
		Förlust	3.612: 04
	Kronor 10.003: 64		Kronor 10.003: 64

Sekreteraren orienterar

Årsavgiften är fn 7 kr och avgiften för att bli ständigt medlem 70 kr (10 gånger gällande årsavgift). Bodenavd tar dessutom ut 3 kr/år för bestridande av avdelningens interna kostnader.

Uppropet till medlemmarna att bidra med föremål och handlingar till muséet har rönt glädjande stort gensvar. Bl a har vi fått stort antal intressanta fotografier som nu håller på att redigeras. Vi tackar för detta och hoppas på fortsatta bidrag.

Årsmötet 1968 hålls i samband med regementets 75-årsjubileum. Mera om detta återfinns i bilaga.

Resumé från årsmöten 1967

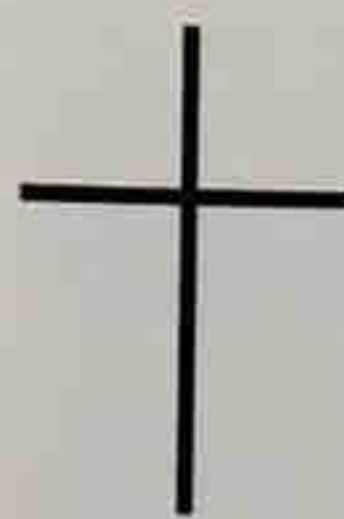
Huvudföreningens årsmöte hölls på A 4 23/11 1967. En särskilt uppmärksammas mötesdeltagare var 90-åriga Hilding Almgren som började sin anställning vid A 4 1895. Utöver de stadgeenliga ärendena diskuterades bl a Kamratföreningens deltagande i regementets 75-årsjubileum. Beslutet blev att Kamratföreningen skulle svara för den historiska delen av jubileumsfirandet. Efter årsmötet samlades medlemmarna till middag i matsalen.

Boden-avdelningens årsmöte hölls 22/11 1967 i brandstationen i Luleå. Årsavgiften fastställdes till 10 kr varav 7 kr går till huvudföreningen. I samband med årsmötet visades brandstationen med brandchefen som ciceron. Efter årsmötet åt föreningen middag på W-sexlogens restaurant.

Stockholms-avdelningens årsmöte hölls 17/3 1967 i Radiohusets restaurang. I samband med årsmötet gjordes en rundvandring i Radiohusets lokaler.

Regementets muséum

För närvarande finnes alla våra gamla minnen utspridda på flera platser inom regementet. Avsikten är att under sommaren 1968 iordningsställa en permanent utställningslokal i norra underofficersbostaden (mitt emot stadens brandstation).

Hemmansäg. Hugo Markusson, Häggenås
Kapten Arne Åberg, Smålandsstenar
Akare Sten Carlsson, Sundsvall
f. Trafikbitr. Per Eklund, Östersund
Styckj. John D. Pettersson, Löderup
Doktor Per Johanson, Stockholm
Kapten Gunnar Nordlander, Eskilstuna

Bidragsgivare och fonder

Kamratföreningens medlemmar har det gångna året liksom under tidigare år visat stor givmildhet ifråga om bidrag till fonder av olika slag. Ur styrelsens synvinkel är det önskvärt om en förskjutning kunde ske från jubileumsfonden, som är ganska stor, till den nystartade tidningsfonden. Genom denna senare fond hoppas vi att få medel att kunna göra vårt kontaktorgan Norrlandsartilleristen så bra som möjligt.

Förteckning över årets bidragsgivare bifogas i särskild bilaga.

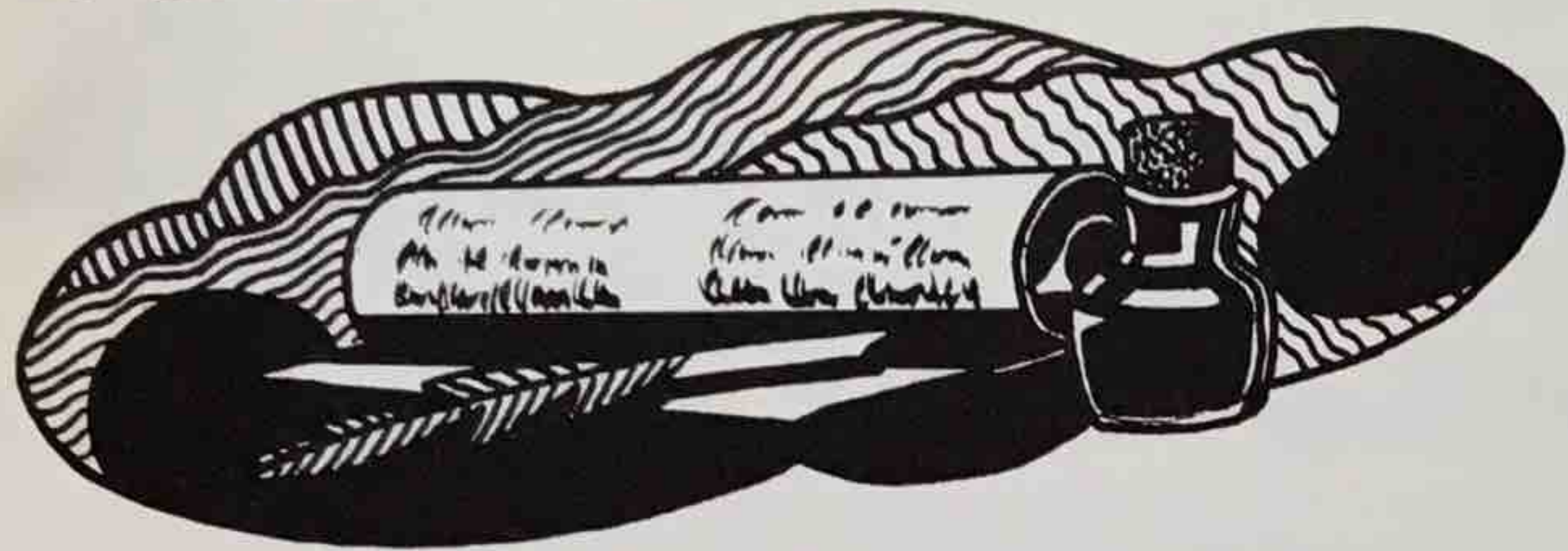

I pressläggningsögonblicket ingår meddelandet att en av föreningens stöttepelare, smidesmästare G. Hult, avlidit. Få är de sammankomster som han inte bevistat och berikat med sina historier. Frikostigt har han hjälpt föreningen, vilket bl a minnesplattan och vägvisarna till monumentet över i fjällen fallna norrlandsartillerister bär bittne om.

Bilden visar Hult överlämnande en kanon som gåva till föreningens tidigare ordförande Göran Schild. Plattan i bakgrunden är även den gjord och skänkt av Hult.

Arrendator Per Adsten, Abo, Kallsedet
Tygförv. B. J. Mannerling, Limhamn
f. Förrådsarb. Alfred Olausson, Östersund
Bankdirektör Seth Casselli, Bromma
Löjtnant Erik Hållstedt, Frösön
Lantbr. A. B. Gustafsson, Heby (tidigare Ytterån)
Överstelöjtn. Anders Westerberg, Stockholm
Colonel Per Ramee, Kansas City, Missouri, U.S.A.
Styckj. Gösta Fagerman, Östersund
Löjtn. John Johansson, Malmö
Löjtn. Ernst Johansson, Boden
f. Furiren (hovsl.) Sigvard Eriksson, Högarna
Kapten Niels Kettner, Nacka
Förste polisassistent Sven Bertilsson, Stockholm
Smidesmästare G. Hult, Östersund

Personalförändringar

Ny kasernoff

Kn Johansson Å
f. 5/7 1918
fr. 1/4 1967

Ater till regementet efter tjänst vid skola eller stab

Kn Wallström
f. 6/7 1933

Kn Jägemar
f. 15/4 1924

Kn Bengtsson
f. 14/7 1928
Ater till Fst 1/4 1968

Nya fänrikar

Fk Holmberg
f. 13/3 1941
fr. 1/9 1967

Fk Karlsson
f. 8/9 1944
fr. 1/9 1967

Fk Rahm
f. 14/5 1942
fr. 1/9 1967

Fk Svanström
f. 15/7 1943
fr. 1/9 1967

Fk Cedheimer
f. 24/8 1941
fr. 1/10 1967

Nya furirer

Fu Ekman L B
f. 25/5 1946
fr. 22/3 1967

Fu Fritjofsson S I
f. 15/3 1941
fr. 22/3 1967

Fu Jönsson L G
f. 21/1 1948
fr. 22/3 1967

Fu Mattsson J L
f. 15/5 1948
fr. 22/3 1967

Fu Hjalmarsson L G
f. 6/2 1946
fr. 1/4 1967

Befordran

Till förvaltare

1/4 1967 Stj Eiremo M
1/10 1967 Stj Johansson A G

Till löjtnanter

1/10 1967 Fk Jonsson R
1/10 1967 Fk Jonsson L
1/10 1967 Fk Bredberg S

Till styckjunkare

1/4 1967 Serg Svensson S-E
1/7 1967 Serg Lindberg L
1/8 1967 Serg Larsson H
1/10 1967 Serg Andersson R S
1/10 1967 Serg Reppe K
1/4 1968 Serg Eddelid O B
1/4 1968 Serg Olsson K A

Till rustmästare

20/5 1967 Öfu Grahn A
17/3 1968 Öfu Carlsson K S

Till överfurirer

17/5 1967 Fu Karlsson J M H
31/5 1967 Fu Olsson P O B
17/5 1967 Fu Svensson H O
15/6 1967 Fu Melander G J S
1/3 1967 Fu Maserius R G
17/5 1967 Fu Bohman J A

Avsked

Kn Eriksson 1/4 1967
Kn Öste 1/10 1967
Förv Henriksson 1/4 1967
Förv Hölling 1/10 1967
Kn Holck-Clausen A 9 1/10 1966
Ap 1/10 1967
Rustm Svensson K M 1/4 1967

Övrigt

Fj Nyman förv vid I 5 1/7 1967
Stj Vahlin förv vid I 5 1/7 1967
Stj Lehto Fj vid P 10 1/8 1967
Stj Kullman arvodes-
befattning ArtSS 1/10 1967

Förrådsman Wigner avtackas efter 43 års tjänst vid regementet (överst).

Fv Berntsson och stj Mårtensson avtackas efter 41 resp 31 års tjänst vid regementet.

Regementets minnesmedalj i guld som tilldelas fast anställda med minst 16 års tjänst vid regementet. Plaketten ägs av regementets befälskårer, vilka även bestrider kostnader i samband med utdelningen.

Militär självvård inför framtiden

av militärpastor Lars Jergmar

Eftersom vårt försvar är en del av det demokratiska samhället, är det ganska naturligt, att förändringar och nyheter i det civila samhället återverkar på den militära verksamheten. Prästens arbetsområde utgör inte någon undantag.

I dagens samhälle står vi inför det faktum, att en del av vårt folk (hur stor del torde ingen i dagens läge veta) inte längre känner sig hemma med kyrkliga ceremonier, inte kan acceptera kristen undervisning och inte känner sig tillfreds med kristen förkunnelse. Svårigheten i dag är att anpassa religionsfrihetslagens bestämmelser till detta faktum. De som önskar kyrkans service skall ha rätt att få den. De som inte önskar den skall inte få den sig påtvingad. Det är svårt att i praktiken omsätta denna fina tanke. Det är svårt vid barnhem, skolor och sjukhus. Med dessa svårigheter har den statliga utredningen kyrka-stat brottats några år. Dessa svårigheter delar vi vid de militära förbanden med hela samhället i övrigt.

Brytningstider är alltid fyllda med risker. När man inte längre har den fasta traditionen att bygga på, måste någonting nytt skapas.

När inte bara innehållet i verksamheten måste förnyas utan även de yttre formerna nyskapas, står man alltid inför en risk. Det är risk för att man misslyckas, kommer in på fel vägar eller finner svårigheterna så stora, att man inte orkar med utan ger upp — kanske redan innan man ens hunnit försöka det nya. En militärpastor konstaterar dystert: "De nya korumbestämmelserna har inneburit totalt slut på det militära gudstjänstlivet på förbandet."

Men trots alla risker är brytningstider nyttiga. Traditioner kan växa sig så starka att de förhindrar nyskapande. Formen skymmer innehållet. Att

A 4, julen 1967.

ställas inför nya arbetsformer betyder därför alltid, att man tvingas koncentrera sig på det viktigaste, leta fram själva centrum av det budskap man har att förmedla för att sedan ge det en sådan utformning att det har möjlighet att nå fram och bli förstått.

I den mån man redan nu kan skönja en tendens av utvecklingen efter de nya bestämmelserna för den militära självvården, går den allt mer mot gudstjänster i mindre sammanhang och under enkla former. Huvudvikten ligger heller inte längre enbart på gudstjänster, utan en lika viktig del är samtalen, som kan äga rum i studiecirkelns form, som truppsamtal inom plutonens ram eller som ett enskilt samtal. Här har de aktuella frågeställningarna den bästa möjligheten att komma upp, eftersom det är soldaterna själva som frågar. Här finns också den största möjligheten till en allsidig belysning, då nya frågor och invändningar alltid kan framställas. Den största svårigheten i detta arbete är, att det personliga förtroende och den samhörighetskänslan som detta arbete förutsätter, kräver en viss tid för att växa fram. Men förbandets värnpliktiga personal skiftar varje år. Därför är det en ständig uppbyggnad. Endast den fast anställda personalen — militär och civil — är en stabil församling, där mera långsiktig planering är möjlig.

Vad kommer de nya bestämmelserna att innebära för självvårdsverksamheten vid krigsmakten? Bestämmelser kan vara mer eller mindre lämpliga. Till största delen kommer dock i framtiden — liksom det har varit förut — det största ansvaret att vila på oss som har att utföra detta arbete. Det är vår villighet att satsa på detta arbete, vår trohet mot uppgiften och vår förmåga att föra fram budskapet som kommer att avgöra den militära självvårdens framtid. Men vi har ett löfte av Jesus: "Jag är med Eder alla dagar intill tidens ände."

Utbildningsåret 1967

av överstelöjtnant Sven Ryding

Regementet genomför nu andra året av utbildning enligt VU-60 systemet. För huvuddelen av de värnpliktiga kommer utbildningen och övningarna att förlöpa i stort som föregående år. En bildsvit av detta återfinns på nästa sida.

Vissa nyheter kommer vi att möta. En del beror på att VU-60 inte helt kunnat genomföras på ett enda år. Detta beror bl.a. på att huvuddelen av underofficersuttagna värnpliktiga fullgör sin grundutbildning under två år med en kortare period första året och huvuddelen (plutonchefsskolan) andra året. En annan nyhet är att utbildningen av övningstrupp till Artilleriskjutskolan sker under vintern med inryckning dels på hösten och dels efter juluppehållet.

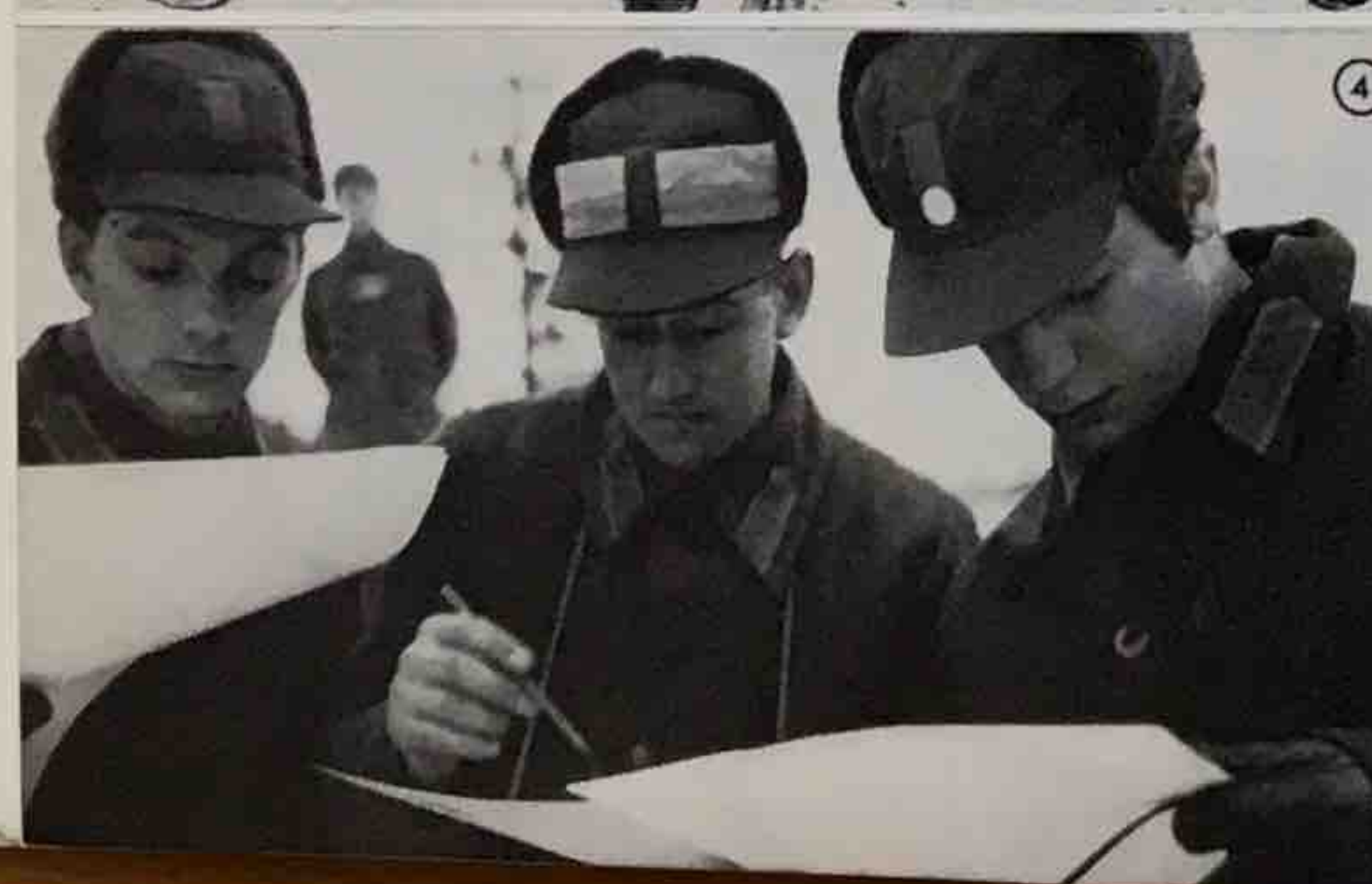
För äldre artillerister, som inte varit i tjänst under de sista åren, är det kanske inte känt att vissa namnbyten på förband ägt rum. Vi har sålunda fått byta ut de traditionsrika förbandsbenämningarna division och batteri mot bataljon och kompani. Analogt med detta heter tropp nu pluton och avdelning grupp. Batteri finns dock kvar, men nu som beteckning för stridsbatteri. Namnändringen genomfördes först vid krigsförbanden men är från förra året även genomförd i fredsorganisationen.

Utbildningen syftar till att skapa effektiva krigsförband. För årets värnpliktiga gäller det en reducerad infanterihaubitsbataljon bestående av stabskompani och två haubitskompanier.

För att få en god förbandsanda och få den värnpliktige att känna god samhörighet med sitt kompani, har eftersträvat att redan från början placera så många som möjligt vid det kompani, han under hela året skall tillhöra. Detta har kunnat ske med huvuddelen. Vissa utbildningslinjer är dock under första tiden av utbildningen sammanförda för att göra utbildningen mer effektiv.

Rustmästar B. O. Ericsson, utbildningsavdelningens klippta

Plutonchefsskolorna utbildas på ett kompani. I dessa skolor utbildas underofficersleverna i ledarskap (befälsutbildning) och i sina befattningar.

I början av november organiseras övningsbataljonen. Då börjar förbandsutbildning i grupp, pluton och kompani. Redan före jul äger dessutom ett par bataljonsövningar med skarpskjutning rum. Under dessa övningar tjänstgör såväl befälselever som övriga värnpliktiga i de befattningar de utbildas för.

Efter juluppehållet sker vinterutbildning under ett par veckor. Därefter fortsätter förbandsutbildningen med skarpskjutningar. I början av februari tillkommer vissa specialister, som genomgått central utbildning, och från denna tidpunkt är övningsbataljonen organiserad i full omfattning.

Förbandsutbildningen kulminerar i mars då bataljonen skall delta i artilleriövning i Älvdalen tillsammans med andra artilleriförband. Då gäller det för A 4 att kunna hävda sig i jämförelsen med förband ur andra artilleriregementen. Omedelbart därefter äger en stor krigsmaktsövning (KMO 69) rum med deltagande även från andra försvarsgrenar än armén.

Den återstående tiden av grundutbildningen kommer i huvudsak att omfatta komplettering av sådan utbildning, som tidigare ej hunnit genomföras. Dessutom genomförs gruppfälttävlan samt en del förbandsprov.

Även annan viktig utbildning pågår under året vid regementet. Här utbildas elever i befälsskolan I. Den senare har elever även från A 9. Dessutom är hit förlagt central utbildning av ljudmätare och pjäsmekaniker.

Den kanske viktigaste utbildningen i VU-60 systemet är repetitionsutbildningen. I februari och mars 1969 är två haubitsbataljoner inkallade till krigsförbandsövning. De deltar i likhet med övningsbataljonen i artilleriövningen i Älvdalen och i krigsmaktsövningen. Under denna tid har A 4 alltså icke mindre än tre bataljoner samtidigt organiserade.

Regementet har ett digert ut-

bildningsprogram att genomföra och säkert kommer en del friktioner att uppstå. Jag tror dock att det goda kamratskap, den goda vilja och det goda humör, som regementet är känt för kommer att överbygga alla besvärligheter och medverka till ett gott resultat.

Utbildningsåret börjar med differentierade inryckningstider. Bild 1. Under förhösten ligger tyngdpunkten på befattningsutbildning, konditionsträning, samträning till förband påbörjas. Bild 2.

Hösten och förvintern följs av kompanivisa och bataljonsvisa förbandsövningar, samövningar med andra truppslag. Bild 3.

Det nya året inleds med stor generalsinspektion av CA som med ett 70-tal officerare mfl detaljgranskar regementet. Kuppförsvars- och mobövningar genomföres bl a. Resultatet i sin helhet gott. Generalsinspektionen följs av omfattande repetitionsövningar med artilleriövningar i Grytan under C A 4 ledning samt vinterfälttjänstövningar i Örnsköldsvikstrakten tillsammans med förband ur milo ÖN. Bild 5 är från vinterfälttjänstövningarna, där bl a helikopter kom till användning för sjuktransport. Bild 4 är från avslutningsskjutningen under artilleriövningen, som bl a åsågs av HKH Karl-Gustav, som här får orientering av löjtnant L. Jonsson, A 4.

Utbildningsåret avslutas med kompletterande utbildning i mobtjänst mm, gruppfälttävlan, uppvisning i vaklivräddning för skolelever i Lit. Bild 6 visar segrande grupp i avslutningsfälttävlan. Från vänster 5215 481003-751 Davidsson, 2119 470209-807 Torvaldsson, 2103 460613-751 Boberg, 5101 440111-737 Schöldström, 2129 470706-719 Jonsson, 5129 450926-825 Johansson. Bild 7, från vaklivräddningen, visar befälseleven Sten Johansson, Krokomb.

Tid för den värnpliktige att resa hem, avslutningsfest hålles, bäste soldat utses. Fast anställda personalen andas ut, personalfest ordnas på officersmässen. Bild 8 fr v fru Hallberg, fru Svedin, regch, frk Byström, fru Johansson.

Ny materiel

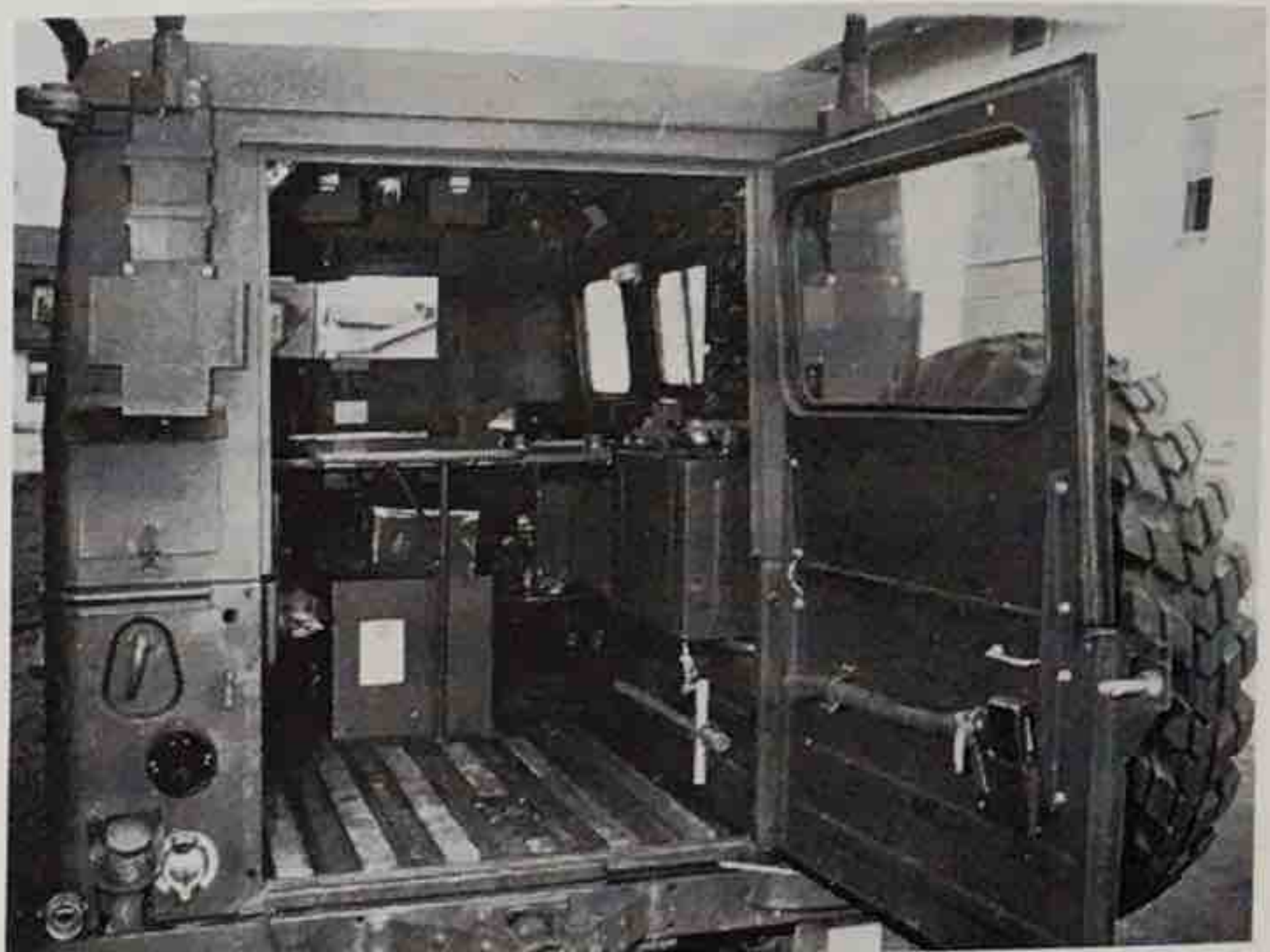
AK4, nytt vapen till den enskilda soldaten.

Minskad insyn från luften — parasollmaskering —, enkelt och snabbt att sätta på plats.

Stasarbete under rörliga lägen lättare att genomföra.

Samling av tung eld snabbare och säkrare. Gyrokompass tillföres.

Framkomligheten förbättras för vissa förbands egrupper.

AM i budkavleorientering

1967

Krigsrådet inom laget bestämde tävlingens genomförande till lugnt tempo, säkra vägval, tänka sej för och se upp. Kontrollernas, som det senare visade sig, låga och på sina håll avskärande placering krävde främst just säkerhet och uppmärksamhet.

De två första av AM-kavlens sex sträckor genomfördes på natten som separata tävlingar med första start kl 19.00. Dagsträckorna startade kl 06.00 i den ordning som nattsträckornas sammanlagda resultat gett. Undertecknad på första och Bengt Svensson på andra sträckan hade skrapat ihop ett hyggligt utgångsläge för dagfortsättningen. 14:e plats 23 min efter täten.

I 13 hade byggt upp ett radionät så att tävlingen på växlings- och målplatsen kunde följas med rapporter från 2—4 kontroller på varje sträcka.

Lennart Östlund sprang tredje sträckan och gjorde ett bra lopp, rapporterades tillsammans med en 12-mannaklunga från förvarningen och växlade på 8:e plats 30 min efter täten, ett bra lopp av Lennart.

Junioren Kjell Olsson på fjärde sträckan separerade från klungan, gjorde sin egen tävling, rapporterades med jämna mellanrum från mellankontrollerna, avancerade för varje kontroll. Kjell förde upp laget till 5:e plats 10 min efter lag 2, 30 minuter efter täten. Individuell 6:a på sträckan, ett utomordentligt fint resultat av Kjell vår junior.

Femte sträckan hade Ingemar Laestadius. Ingemar gick säkert som ett urverk 5:e och 5:e från 1. och 2. mellantidskontrollerna, för att så blixtra till med att gå upp på 4:e plats vid förvarning och växling. Ett starkt lopp av Ingemar.

Sista sträckan hade Nisse Svee hand om. Nisse rapporterades som 3:a från 2. kontrollen. Men utbliven rapport från 4. kontrollen höll på att skrämma slag på laget. Skulle A 4 precis som 1965 göra en djupdykning på just sista sträckan. Vid nästa mellankontroll rättade det hela till sig. Nisse genomförde sin uppgift lugnt och säkert han höll ohotad sin och A 4:s fjärdeplacering i mål.

1967 års Armébudkavleorientering var en fin fjäder i hatten för A 4:s orienterare. Regementets hittills bästa resultat i budkavleorientering.

Årets fjäder i hatten för våra orienterare

av förvaltare Oskar Norman, A 4:s lagledare

I 13 i Falun arrangerade och genomförde på ett utomordentligt sätt 1967 års Armémästerskap i budkavleorientering.

Tävlingen avhölls 19—20 oktober. Vädret var bortsett från nollgradigt på kvälls- och nattkröken mycket bra.

Som lagledare för laget åkte jag ner före de övriga lagmedlemmarna för att svara vid upprop m m.

Snart nog meddelade djungeltelegrafan att tävlingsområdet för AM-budkavlen var Grycksbo-trakten. Samma telegraf visste berätta att tävlingskartan 1: 25.000-del ritats 1963. Kartan skulle vara väl ritad men kurvningen var schematiserad, jämförbar med en karta 1: 50.000.

av major Lennart Yngwe

Konfettiremsor i regnbågens olika färger och många andra spårmarkningsfinesser men även schnitzlar av konventionell typ hade under vår spårläggning en längre tid stuckit oss i ögonen. Dessa av andra spårpatruller avmärkta avhopp från stråket hade förvirrat och hetsat officerskårens A4 spårpatrull i de norrländska officerskårens speciella vintertävling. NOVOS är namnet och uttydes: Norrländska officerskårens vandringpris för orienteringslöpning på skidor.

Men nu kom spårpatrullen — kapten Hagblom och undertecknad — plötsligt fram i jungfruelig terräng och vi kände vittringen av första kontrollen. Kanske skulle vi kunna nå den först av de tävlande lagens spårpatruller. Välbehövlig draghjäl

uppenbarade sig snart, då löjtnant Svee dök upp i spåret och tog täten sista biten in mot första kontrollen — "sydspetsen av Tvåttjärn". För de väntande förbandscheferna stod det klart att A4 låg i täten — än så länge!

Tävlingen hade "startat" många timmar tidigare, när i gryningen förvaltare Norman gav vallningsråd i A4:s skidvallningsbod. Förväntan och spänning låg i luften som vanligt före en tävling men speciellt nu då dagen hade börjat med ymnigt snöfall och intensiv blåst. Efter samling på I5 skedde uttransport i bussar till startplatsen, som visade sig vara Tunnvägen, några mil söder Fåker öster sjön Näkten.

NOVOS-tävlingen är unik till sin upplägning. Minst sex officerare skall delta och dessa för-

delas på åldersgrupper och i patruller enligt särskilda normer. Starten äger rum i fem omgångar med en halvtimmes startmellanrum. Tidigast en halvtimme före första omgångs start skall enligt stadgarna tävlingsuppgifterna, kartor m m utdelas. Vid denna start var tiden mycket kort för en samfäll upplägning av lagets tävlingstaktik.

Först startade lagens två officerare med uppgift att orientera och spåra för efterföljande lagkamrater. Eftersom det är en lagtävling tänkte självfallet alla främst på laget, de individuella tiderna fick komma i andra hand. Lagets slutpoäng är summan av medeltiden för seniorer och yngre oldboys. Om lagets äldre oldboys överskridit en viss maximitid, belastas slutpoängen enligt vissa normer.

A4 tätpatrull hade sålunda passerat första kontrollen och därvid fått den extra gnistan som vetenskapen om lagets tätposition gav. Spåret kom nu att läggas på Bådsjöns norra del rundande Forsnässet. Då terrängen var starkt kuperad med branta sjöstränder bedömde vi detta vara lämpligaste vägvalet. Men blåsten pressade på och tog hårt på krafterna tillsammans med det allt kärvare föret. Dagsmejan krävde omvallning. Vi fick redan här klart för oss att vägvalet hade hållit oss tillbaka, vilket besannades, när vår tät passerade andra kontrollen som fjärde lag. Major Lindahl och kapten Fresk som startade en timme efter oss i spårpatrullen kom nu upp mot lagtäten. Konditions-säkre fänrik Laestadius hade passerat tidigare. Men var höll övriga fänriker till?

Individualismen i spårläggningen under första delen av tävlingen hade nu i trötthetens tecken fått ge vika för en praktisk inriktning från alla förbandens patruller. De följde efter andra kontrollen ett och samma spår över tredje kontrollen till målet vid Pilgrimstad. Fågelvägen mellan start och mål översteg något den i stadgarna angivna minimisträckan 22 km. Att det sedan blev både 30 km och mer för den fältutrustade tävlingsdeltagaren är en annan sak.

Blandningen mellan lagen blev på sluttampen stor. Personligt upplevde jag liksom kapten Holm-

stedt det försmädliga i att under reparation på eget bindsle se andra regementslag passera i spåret. Upploppet mot målet låg på Andvikssjöns vindpinande is och gjorde de sista km särskilt påfrestande.

Slutsammanräkningen visade att A4-laget som femma bland åtta lag inte helt förlorat ansiktet. Men nog kunde det gått bättre — — —!

Omdömena om och värderingarna av denna tävling kan variera. I ett avseende kan alla vara ense. Den är krävande och har sitt stora berättigande i att sporra de norrländska officerskårens i skidåkningsprestationer genom att vartannat år ta pulsen på förbandens laganda och skidkunnighet. Ändamålet är också enligt stadgarna att "skapa tillfällen för dessa på så vid yta förlagda kårer att sammanträffa". Våra regementen inom armén har en varierande lång historia att blicka tillbaka på och många traditioner har skapats på olika områden. Traditioner sätts alltmer på svältkost — det synes vara på modet. De goda traditionerna måste dock alla krafter söka vidmakthålla. En sådan synes NOVOS vara. NOVOS stiftades den 2 mars 1902 i Kungl Norrlands dragonregementes officersmäss i närvaro av Hans Kunglige Höghet Prins Carl och en del övriga för skidsporten intresserade korporationer och enskilda personer. Vandringpriset, som utgöres av en silverstatyett, föreställer en militär skidlöpare. Den har under tiden 1902—1967 med undantag för krigsåren varit uppställd till tävling sammanlagt 33 gånger. Vårt grannregemente I5 har för alltid erövat tre silverstatyetter. I listan över segrare saknas A4. Detta borde vara en sporre för framtida insatser — nu närmast våren 1969.

För vårt A4-lag 1967 var givetvis den bärande tanken att göra en stark samlad insats. Individuellt upplevdes tävlingen olika, vissa nöjda, andra mindre belåtna med egen insats.

För min del kom värderingen från förvaltare Norman, som tog emot i målet med orden: "Major, ganska hyggligt och inte vit i ansiktet."

Men det gällde ju också en novis i NOVOS.

A4 snabbptr före start får instruktion av lagledarna kn Palmcrantz och fv Norman.

Artikelförfattaren i mål.

Våra föreningar

Idrottsföreningen

av kapten Arne Hagberg

A 4 IF har alltsedan föreningen stiftades den 6. augusti 1902 med växlande framgång kämpat i ett flertal idrottsgrenar. Under senare år har en viss nedgång i intresset för den idrottsliga verksamheten kunnat förmärkas, framförallt bland de yngre inom regementet. Den idrottssektion som framför andra hållit igång under senare år är orienteringssektionen. Till största delen får väl äran av detta tillskrivas Oskar Norman som med aldrig sviktande energi drivit på sina yngre kamrater. Det gångna årets (1967) orienteringsresultat har både individuellt och i lag varit av högre klass än föregående säsong, vilket bl a framgår av särskild artikel om Armémästerskapet i orienteringsbudkavle.

Föreningens bästa resultat i år har Kjell Olsson och Nisse Svee i nu nämnd ordning svarat för. Kan de två hålla sin klass och helst förbättra sig till innevarande säsong får övriga inom distriktet se upp. Kjell Olsson genomförde en ypperlig säsong, bl a seger i DM-natt, Myltstigen och I5-IFK:s vårorientering. Dessutom massor av toppresultat i andra tävlingar. Nisse Svee presterade bl a seger i MID NN nattorientering, tvåa i Myltstigen och I5-IFK:s vårorientering samt fyra på DM nattorientering.

Bland de äldre håller fortfarande Oskar Norman, Bengt Svensson, K H Jonsson och även Manfred Eiremo fortfarande igång med goda resultat.

Främst bland de yngre utöver Olsson och Svee som trampar i hämlarna på "gubbarna" kan nämnas Östlund, Melander, Ingemar Laestadius, Lindqvist och Lennart Taraldsson.

Bland prestationer i övriga idrottsgrenar måste framförallt Ingemar Laestadius insatser i militära skidtävlingar nämnas. Trots otur p g a sjukdom omedelbart före MM på skidor, presterade han där så fina resultat att det resulterade i en uttagning till det träningsläger som anordnades före CISM (militära VM på skidor). Under denna träning visade han att resultaten på MM inte var någon tillfällig historia varför han även uttogs att representera Sverige i CISM-tävlingarna i Norge där han trots orutin nådde goda resultat. Han var den ende svenske deltagare som representerade Sverige i alla tävlingsgrenarna, stafett och patrulltävlingen samt trekombination, där Sverige vann.

Kjell Olsson och Ingemar Laestadius.

Våra föreningar

Skytteföreningen

60 år

av major Bengt Kullberg

När regementet år 1893 förlades till Östersund fanns sedan år 1889 Östersunds skyttegille. De skytteintresserade artilleristerna anslöt sig till denna förening, men år 1908 blev "stugan för trång" och A 4 skytteförening bildades vid ett konstituerande sammanträde den 28. februari.

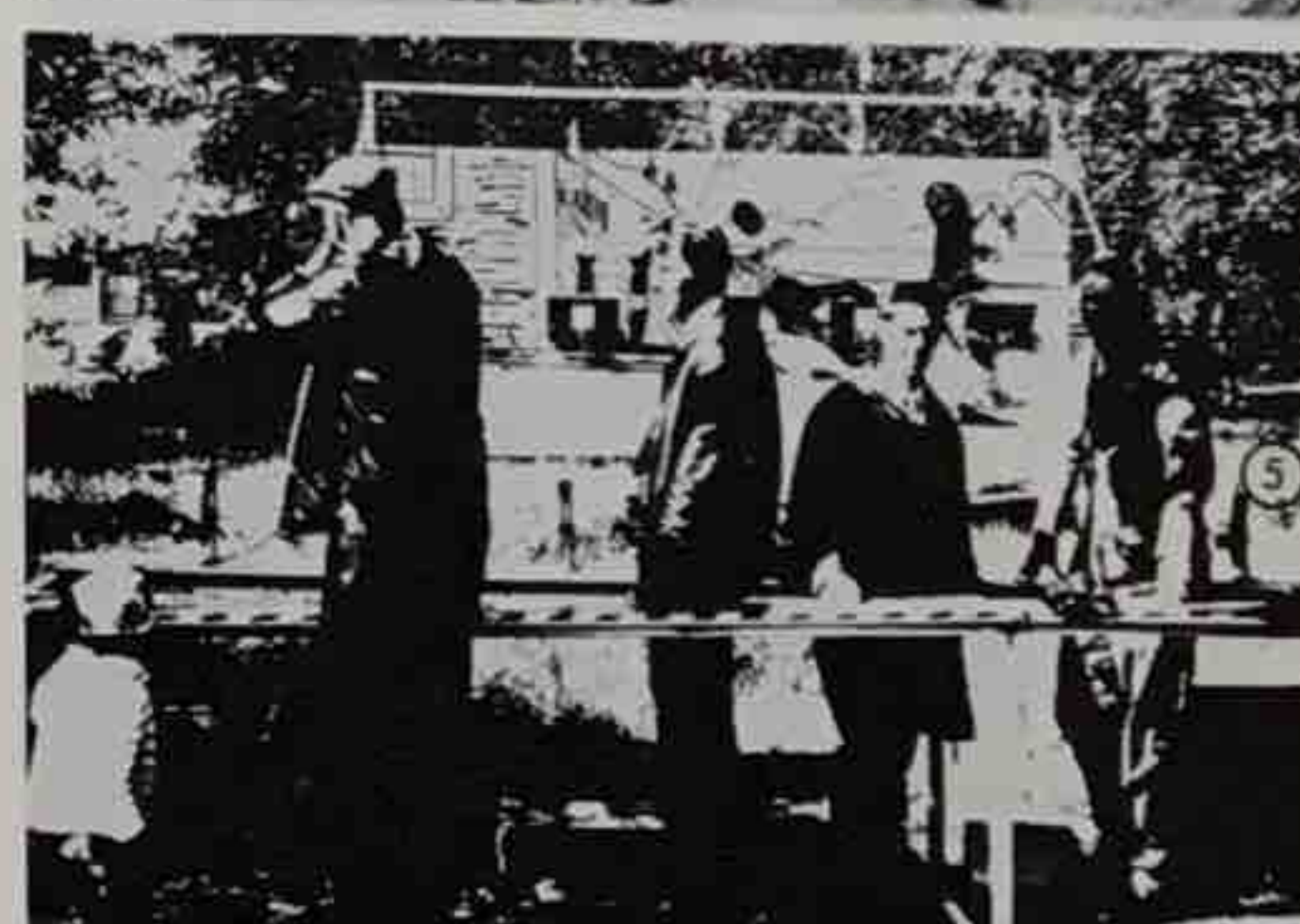
Förvaltare Daniel Ohlsson som var ledamot av den första styrelsen infinner sig fortfarande och deltar i den traditionella A4-tävlingen som i år anordnas för 25. gången.

Som varje annan förening har skyttarna de sista åren haft det besvärligt med ekonomin, men genom initiativ i första hand från Nils Wengfelt ser det nu ut som om denna fråga skulle ordna upp sig. Bingokvällar med över 300 deltagare har anordnats i artillerihallen och flyttbar luftgevärsbana har konstruerats, som bland annat använts i samband med Expo Norr och Storsjöyan.

Jubileets firande har samordnats med regementets på så sätt att söndagen den 29/9 anordnas en jubileumsfältskjutning med start och mål i artillerihallen. Banläggare är Bertil Svensson.

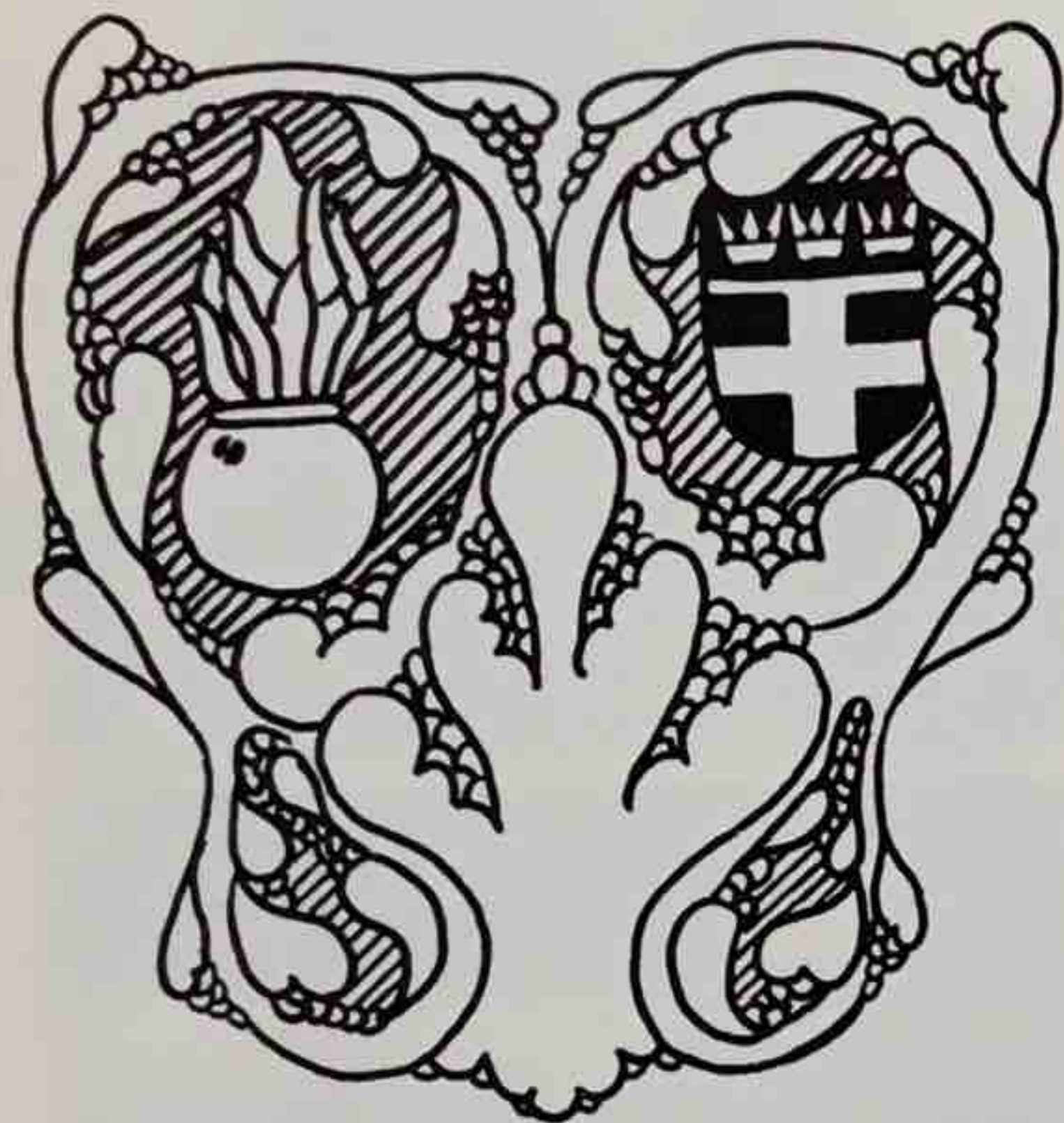
Årets framgångsrikaste skyttar har varit: Gevär — Rune Wennberg med bl a seger i Riksskyttmästerskapet i Boden och Lars Olof Larsson som representerat Jämtland i Svenska Mästerskapen. Pistol — Kjell Johansson, som alltid återfinns i toppen på prislistorna, samt bröderna Martin och Herbert Olofsson vilka är suveräna i sina respektive klasser.

1. Rune Wennberg.	3. Daniel Ohlsson.
2. Kjell Johansson, Martin och Herbert Olofsson.	4. Bingokväll i arthallen.
	5. Flyttbar luftgevärsbana.

Våra föreningar

Artilleribefäls- föreningen

Föreningen, som bildades 1947, har alltsedan dess varit en livaktig länk i det frivilliga utbildningsarbetet inom Jämtlands befälsutbildningsförbund. 1965 startades en ungdomsavdelning, som under åren gett många av stadens ungdomar en stimulerande fritidssysselsättning, vilket nedanstående referat av Sven From, signaturen M-r från Östersunds-posten, ger en bild av:

Ungdomar ur Östersunds artbef bekantar sig med motorer under ledning av rustmästar F. Edvinsson.

Populära kurskvällar

Kul grej. Det är för många grabbar som driver omkring på kvällarna här i stan utan att veta vad dom skall ta sej till! Det tyckte man bland annat. Föreningens ordförande major Sten Lindahl och föreningens sekreterare förste förrådsman John Cronheden beslutade att göra något åt detta, och för några år sedan körde man igång en ungdomsavdelning — för övrigt den första och fortfarande den enda inom FBU i länet — och man har fått ett fint gensvar. I går kväll t ex var det 26 ungdomar i åldern 14—18 år, som uppe i A 4-chefen överste Lennart Brant-Lundins lokaliteter gav sig i kast med radioapparater och bilar. Man har hållit på sedan i början på oktober och tänker fortsätta ända fram till våren nästa år. Och till dess skall man ha hunnit med mycket.

I skolhusets signalutbildningsrum håller styckjunkare Ingemar Hogéus lektion. Det är förstaårskursare som benar upp begreppet kalibrering på en Ra 122. Johnny Blom från Parkskolan's klass Tp 2 rattar in kanal 10 på den imponerande manöverpanelen och trivs naturligtvis. Säger han sedan han berättat att det var äldre kompisar som tagit honom med på kursen. Ny för kvällen är Karl-Erik Petersson, klass 9 g i Österängsskolan, som tycker att det är litet för mycket möjanger på en gång, och avslöjar att han sneglar på skjututbildningen, som också ingår i programmet.

Dom salta gossarna, d v s dom som redan har en utbildningsvinter bakom sig, håller till uppe i motorlektionssalarna. Rustmästare Folke Edvinsson frågar med pekpinnen i högsta hugg vad som menas med kompression, får korrekt svar. Frågar vidare i komplicerade saker, och Janne Eriksson, klass 9 g i Österängsskolan redogör korrekt för hur ett tändstift fungerar. Liksom Christer Gunnarsson, klass 9 h samma skola, som vet det mesta om explosionsprincipen. Men så har de båda också en lägerkurs i Gottskär från i sommar att falla tillbaka på.

Lars Gunnar Karlsson, klass 9 t, skolkompis med Eriksson och Gunnarsson, har gått direkt på motor trots att det är första året. Moppe har man ju, och farsan bil, och då vet man ju redan en hel del, menar Lars Gunnar, och verkar inte alls bortkommen i det avancerade sällskapet.

— Med en mycket förstående regementschefs hjälp och med den klass på de pojkar som varit med under årens lopp, är vi fullt nöjda med verksamheten, säger major Lindahl. Vi har syftat till att ge grabbarna en fritid med innehåll, en fritid som under sommarhalvåret öppnar porten till kostnadsfri lägervistelse på främmande orter, till tävlingar och till mycket annat. Så länge pojkarna kommer i den omfattning som hittills skett, kommer vi att fortsätta.

Och visst kommer grabbarna. Ögonens lyster över tekniska radiosändare, ituskurna motorer och väl inskjutna luftgevär talar i alla fall det språket!

From over there

Från kamratföreningens allt i allo i Amerika, Peder Rundqvist (norrlandsartillerist vid sekelskiftet), har vi under året mottagit många bevis på att gamla regementet lever kvar i minnet och hjärtat. Bidrag till fonder, böcker och gamla fotografier från regementet samt notiser m m om A 4-kamrater i forskningsringen har sålunda flutit in från Peder Rundqvist, som också under sommaren besökte oss här i Östersund. Redaktören beklagar att han just då var på semester.

Vi citerar några rader ur Rundqvists brev:

Minneapolis den 24. Jan 1967

Major Lindahl, A 4

Sir. Tidningen Norrlands Artilleristen för 1966 kom mig tillhanda under senare delen av året. Tack.

— — —
Insluter ett urklipp ur en Amerika-Svensk tidning, som nämner att vår landsman och f. d. artilleristen Olof Rosen har lämnat in och inträtt i A 4 Artilleristernas Valhalla nu. Rosen var antagligen den sista av A 4 första rekrytklass 1893. Var vänlig och inför en notis i vår tidning om hans frånfalle. Sänder också urklipp och foton m m av f. d. 1:e konstapel'n vid A 4 3. batteri, Per Stadig Ramee, senaste Överste i USA armé, fin karriär av f. d. A 4 artillerist.

Svensk hälsning från

Peter Rundqvist
f. d. 3. batterist, A 4

PS. Insluter en check på 100 US dollar för museifonden som Ni kan ta till Eder bank och omsätta till svenska kronor.

Det bifogade tidningsurklippet om Rosén lyder:

EN VALKAND JAMTLÄNNING

i Seattle, Olaf Rosen, gick nyligen till sina fäder, 94 år gammal. Han var militär i unga år och blev sedan lokomotivförare. Emigrerade till Canada 1903 och tog upp frihemman i Saskatchewan. Familjen kom till Seattle 1930. Han var medlem av Svenska klubben och landskapsföreningen Jamtli. Han sörjes av maka Ida, och nio barn.

De bilder av Ramee som Rundqvist sände i sitt brev visas här intill.

Slutligen återger vi delar ur en dödsruna, införd i Sv.D. i maj 1968:

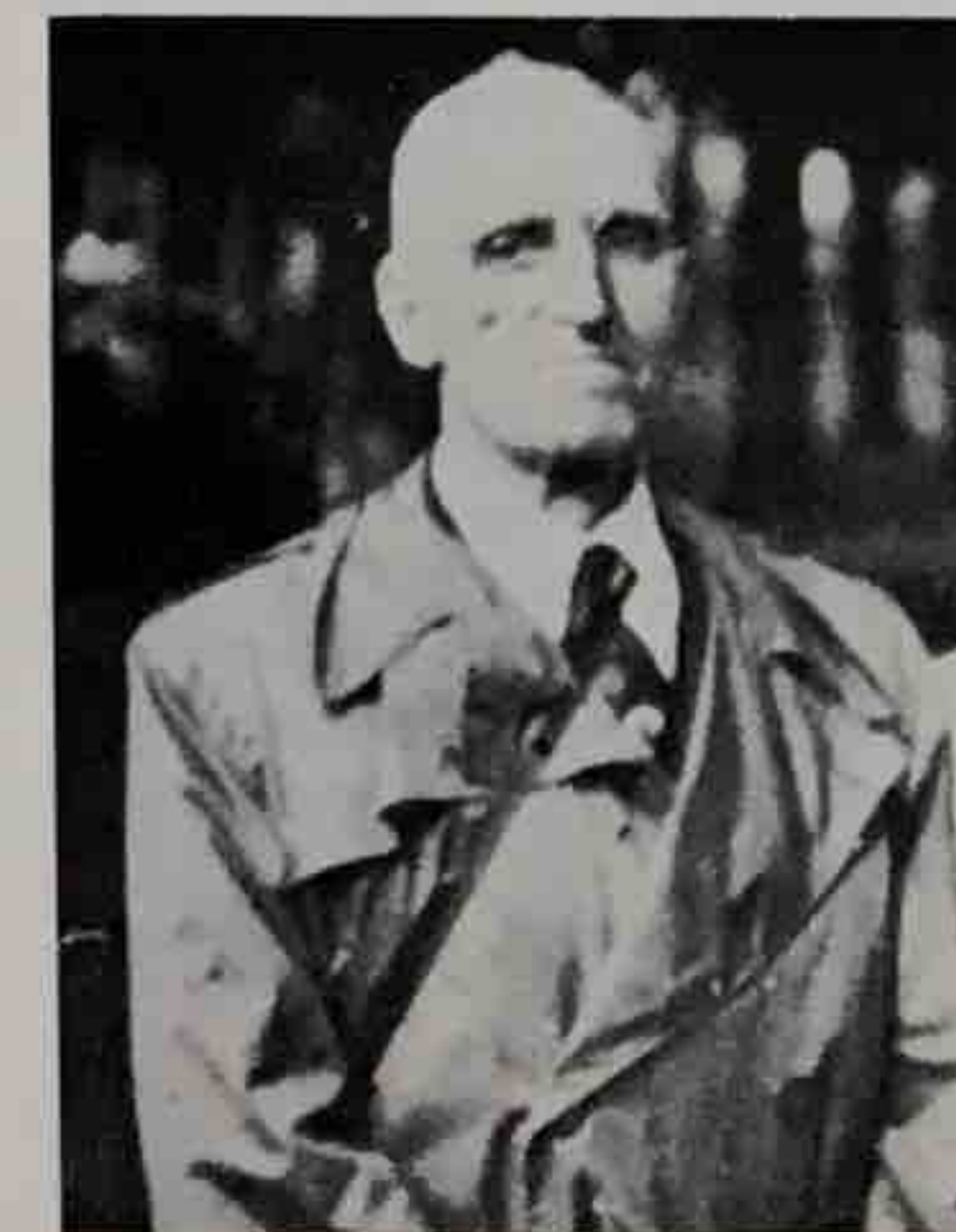
PER RAMEE DÖD

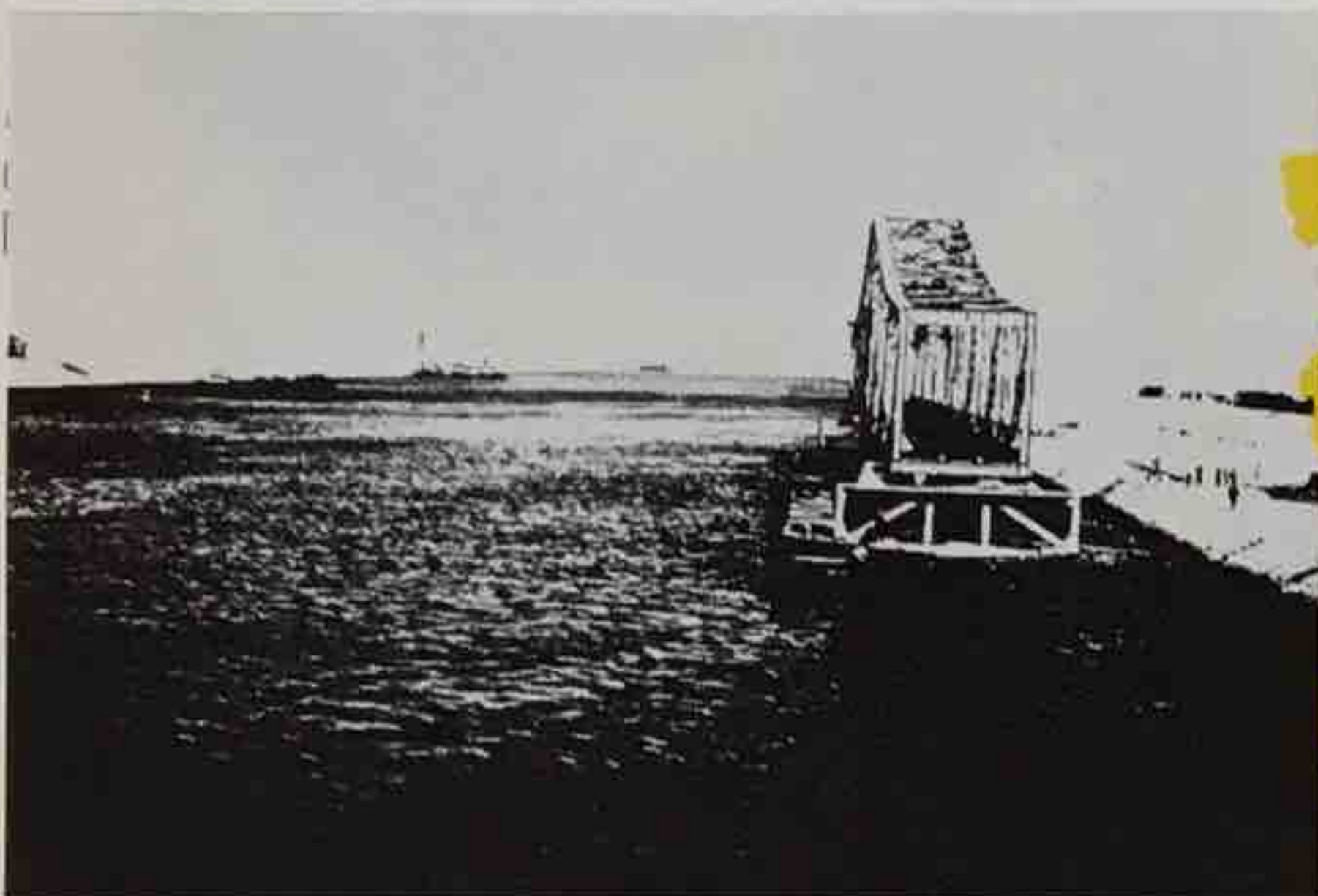
Enligt meddelande från Kansas City har före detta översten i amerikanska armén Per Ramee gått ur tiden. Han föddes i den lilla byn Edsåsdaalen i Undersåker, Jämtland, 1880 av den aktade soldat- och lärarsläkten Stadig — namnbytet skedde i Amerika. På modernet härstammade han från den kände Nils Nilsson i Vik, Åre socken, och i Vik började hans bana som Vallpojke.

Upptakten till militärbanan blev värning — — — sedan följde — — — utvandring till Staterna 1903, där han fortsatte den militära banan den s. k. långa vägen med fort-löpande avancemang, till överste 1938, vice kommandant på Filippinerna på 30-talet och brigadchef 1941. — — —

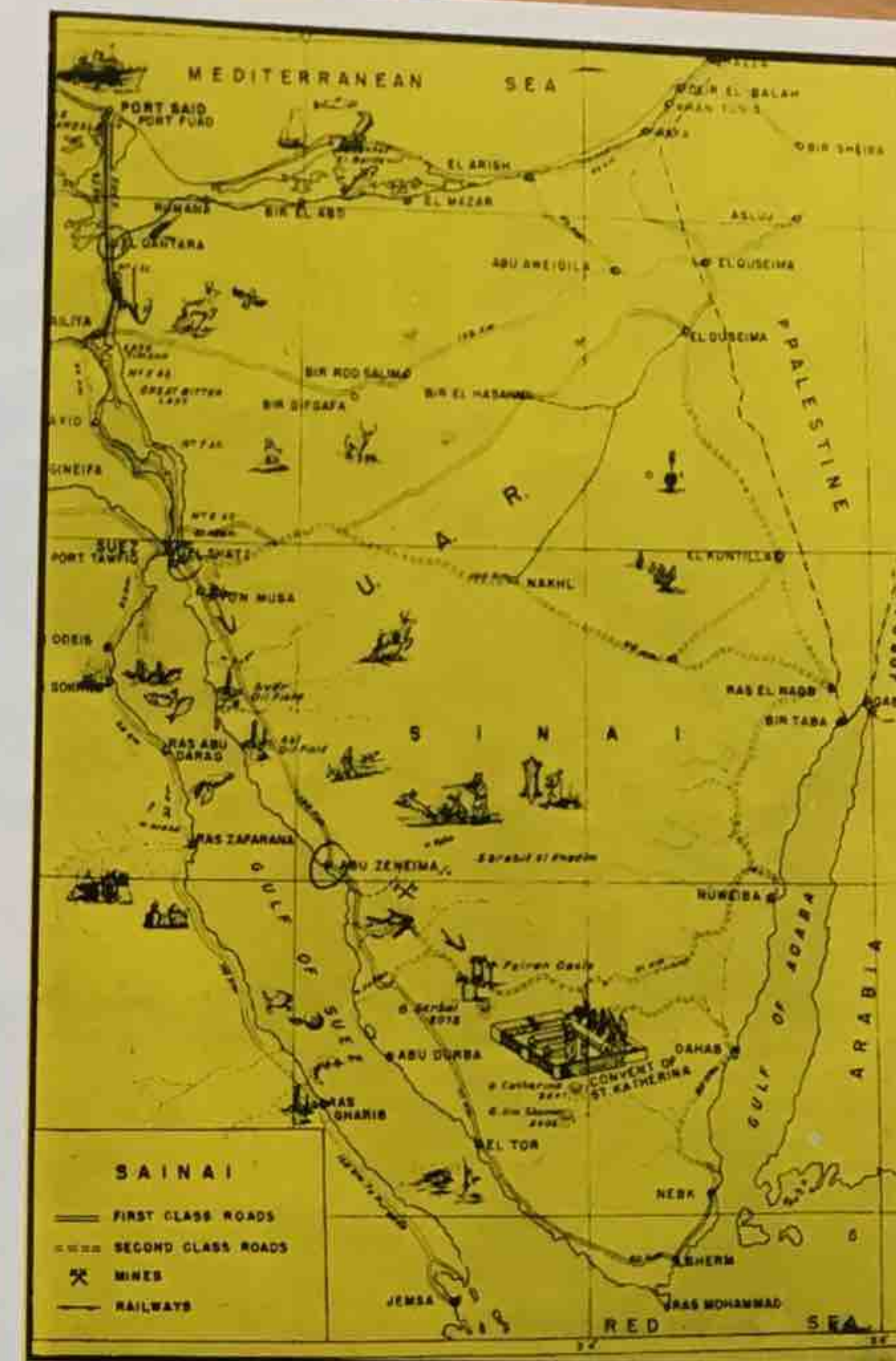
Bilderna visar Ramee som A 4-soldat vid sekelskiftet och som pensionerad i USA.

Peder Rundqvist återfinnes på översta bilden på sidan 29.

Från en storpolitisk brännpunkt

Där något händer har oftast funnits norrländsartillerister på plats. Vid urladdningen i Mellanösternkrisen (Palestina) 5/6 1967 befann sig major Sten Ulding inom området och major Bengt Hagblom beordrades under sommaren dit ner för att medverka i den alltmer stegrade övervakningsverksamheten.

Mj Hagblom ger här en liten glimt från verksamheten där nere.

Nyårsdagen är i Israel 5/10. Nyårsaftonen är den stora högtidsdagen. Vi firade nyåret på op.

Israelerna skriver nu 5728.

Vi är en svensk observatör, en burmesisk observatör och en israelisk förbindelseofficer. Israeliska armén hade på grund av högtiden sänt oss extra förplägnad. Vi fick en chokladkaka, ett paket tuggummi, en påse russin och två skivor kalkonkött var. Jag såg att de israeliska soldaterna var lite bättre gynnade. De hade fått en flaska vin också; sött och rött.

Burmesen lagade vår middag. De är alltid viliga att vara kockar. Jag förmodar att det är för att de vill ha riset kokt på sitt speciella sätt. Och för att de skall kunna krydda maten efter sin smak. Ibland blir det lite för "hett".

Vi åt vår middag i växlingshuset. Ställverket heter det visst på svenskt järnvägsspråk. Bordet är en dörr. Vi underhöll oss med att berätta om våra länders seder att fira nyår. Vi har var och en vårt sätt att prata engelska, men trots allt kan vi göra oss förstådda.

Natten och mörkret kommer snabbt. Vi åt vid sjutiden. Klockan kvart över åtta hade vi diskat. Vad återstod att göra? Knappast något annat än att gå till sängs. Vi har visserligen elektriskt ljus

från generatoren. Men om ca en timme är bensinen slut och mörkret faller även inomhus.

Nattkylan har börjat komma nu. Vi hoppas på en inte alltför kall och fuktig natt och inte allt för många moskiter. Konstigt nog är det mer insekter nu än i juli. Jag hade glömt moskitonätet i Kantara.

Framförallt hoppades vi dock på en natt utan incidenter. Dagen hade varit lugn. Det enda som inträffat under dagen, var att när jag brände soporna, ett skott brann av i elden. Runt huset här är nämligen resterna av en försvarsställning med kvarlämnad ammunition. Ett skott som smäller kan vara farligt. Det kan betraktas som "break of cease fire" och snabbt eskalera i en incident. Incidenter över huvud taget är otrevliga och en incident orsakad av en observatör torde vara ännu mindre angenäm.

Innan vi gick till sängs diskuterade vi om vi skulle ha luckan över hålet till skyddsrummet på eller om hålet skulle vara öppet. Vägen till skyddsrummet är nämligen först genom ett hål i golvet och sedan genom ett hål i väggen. Hålen är gjorda av en exploderande granat. Sedan vi passerat hålen kan vi hoppa ner på marken och då befinner vi oss vid den egentliga ingången till skyddsrummet.

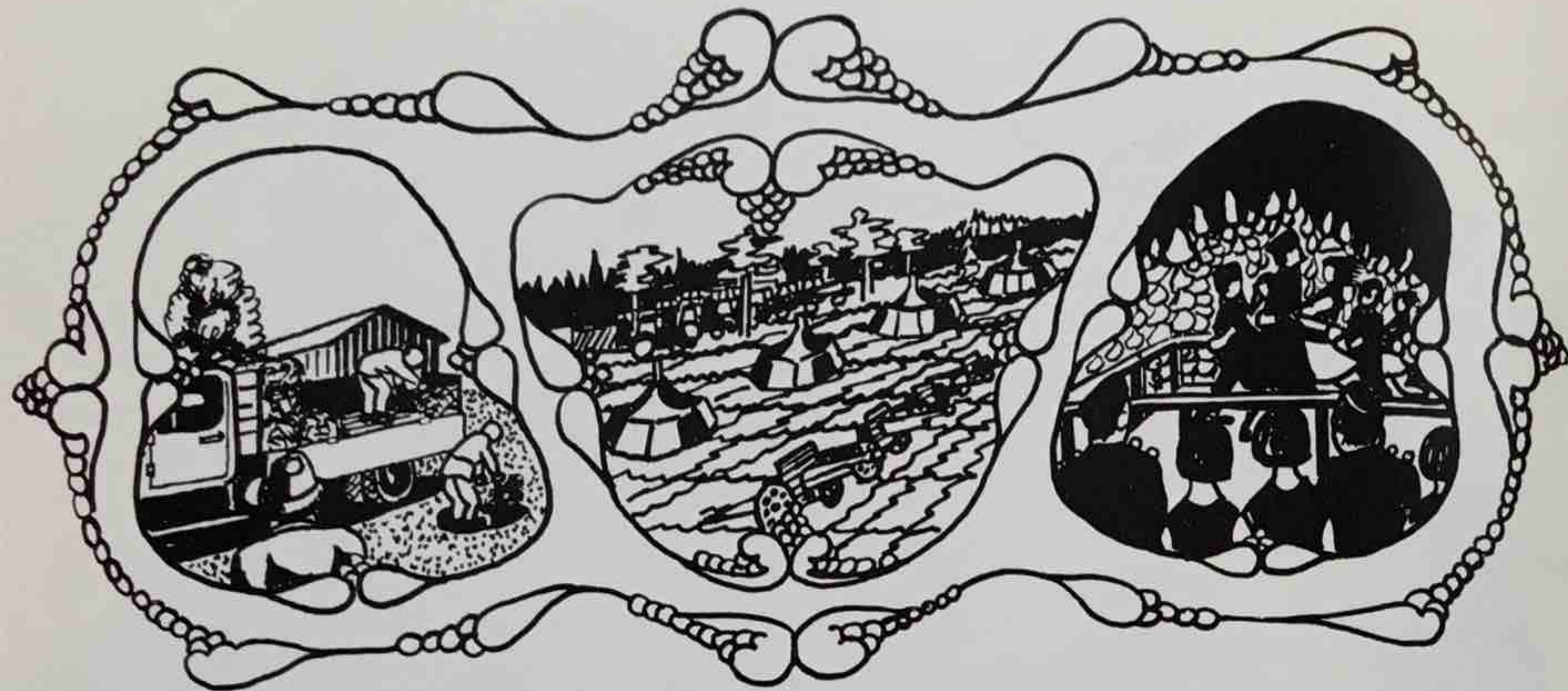
Vi kom överens om att låta luckan ligga på. Dels hindrade luckan vildkattor att komma in, dels var ficklampan vårt bästa verktyg att utan benbrott komma ner i skyddsrummet.

Vi gick till sängs. Signallampen på radion kastade ett svagt ljussken ut över rummet och växelspåkarna bildade ett exklusivt skuggspel i taket. Det blev ett modernt konstverk av bästa sort. Med lite fantasi kunde skuggspelet bli vad som helst.

Sömnen började komma. Då hörde vi explosioner i fjärran. Vi såg skenet lysa upp. Vi hoppades på övningsskjutning och kröp ner igen. I gryningen vaknade jag efter en lugn natt. En härfågel passerade förbi fönstret. Den flyger dåligt. Man fick ett intryck av att det var en kopia om den första flygningen över engelska kanalen.

Toalettbodyren vidtog. Jag skar ett djupt sår i fingret på rakbladet. Sjukvårdslådan var så när tom. Två öppnade paket bomull och en ask aspirin-piller. Sen skulle jag besöka "Winston Churchill" och uträtta ett ärende. Trots att hela öknen står till förfogande för detta ärende, är det nu svårt att hitta en oanvänd plats.

Nyårsdagens verksamhet börjar: patrullering och radorapporter.

När artilleristerna kommer till byn

Tor Magnusson — signaturen TEM i Östersunds-Posten — är en av våra många positiva grannar som genom att upplåta mark, möjliggör våra tillämpade förbandsövningar. Otaliga är de gånger — såväl under vår hästanspända tid som nu under den motoriserade — som vi med våra pjäser under dager eller nattmörker dragit in på hans mark. Vi glädjer oss åt att ha fått tillstånd att återgiva ett av hans kåserier som stått att läsa i ÖP. Teckningen är också gjord av en norrlandsartillerist — sign IVAR — underrättelsebiträde på ett av våra förband.

När Kungl Norrlands Artilleriregemente, i vardagslag kallat A 4, någon gång lämnar sitt förnämliga etablissement i staden, händer det, att det drar sej hitåt våra trakter för att träna mannarna i skjutning med kanon och leva under fältmässiga förhållanden.

Då vimlar det av motorfordon av alla de slag på vägarna genom och i byn, så att den dagliga mjölkbilen har svårt att ta sej fram. Från vägarna tar man av inåt skogarna, sedan schaktbladstrakto-

rer och plogar banat väg genom vintersnön. Då växer det upp tältplatser, där det myllrar av unga män med namnet snyggt präntat utanpå överdragskläderna; numret har numera kommit bort, så det är hr Andersson eller Pettersson i stället för 4711-65-99 eller vad det kan stå i inskrivningsboken. Och intet ont i det, för det är trevliga och angenäma unga män allihop.

Medan kanonerna bröstar av, gör lastbilar med stora mjölkflaskor en tur runt byn och fyller vatten från brunnarna till gulaschkanonerna, ett viktigt tillbehör för morgongröten eller ärterna eller vad man nu kan få att stärka krigarkroppen med.

Ibland kommer fordonskolonnerna på morgonen eller mitt på dagen eller i skymningen, kanske också mitt i natten. Långa rader fordon, som grenar sej och sticker sej undan.

Och så börjar skjutningen. En del skjutplatser är placerade nästan inne i byn, och då skakar torpet vid smällarna. Det klirrar i fönsterrutorna och tavlorna på väggarna åker snett. Jag hade tagit för vana att gå runt och rätta till dem efter varje smäll, till hustruns förtvivlan.

— Kära hjärtanes vad ränner du ikring efter. Låt

tavlorna vara tills de skjutit färdigt.

Särskilt är det en tavla, som föreställer flyktingar utanför Wien under andra världskriget, som är särskilt känslig. Det är som fanns det en inneboende skräck i den för smällarna, så bär den sej åt. Den kära torparmoran har förstas en annan förklaring, men jag älskar att inbilla mej att den har ett eget liv.

I alla fall så lever byn upp för en dag eller ett par när regementet kommer, och den livliga trafiken på vägarna av bilar, traktorer och motorcyklar, får en att glömma att man bor i en avkrok.

Fast riktigt som förr är det ändå inte. Jag menar på den tiden regementet hade hästar. Det var en annan tavla, när de hästanspända fordonen masade sej fram efter vägarna eller i terrängen. Det gick ju inte så fort som nu, men det jäste av liv och rörelse. En nattlig bivack på den tiden bjöd en helt annan anblick. Tälten med sina osande kaminer; hästarna tjudrade vid långa rep mellan träden och öppna eldar som glimmade i vinternattens mörker och kom snön att lysa blå i skogsgläntorna.

Inte smällde det så hårt av den tidens haubitser

och mörsare eller vad de kallades. Det blev bara en pluff, när skottet gick och det hördes inte så långt.

Hustrun som läser dessa rader över min axel medan de skrivs, infaller:

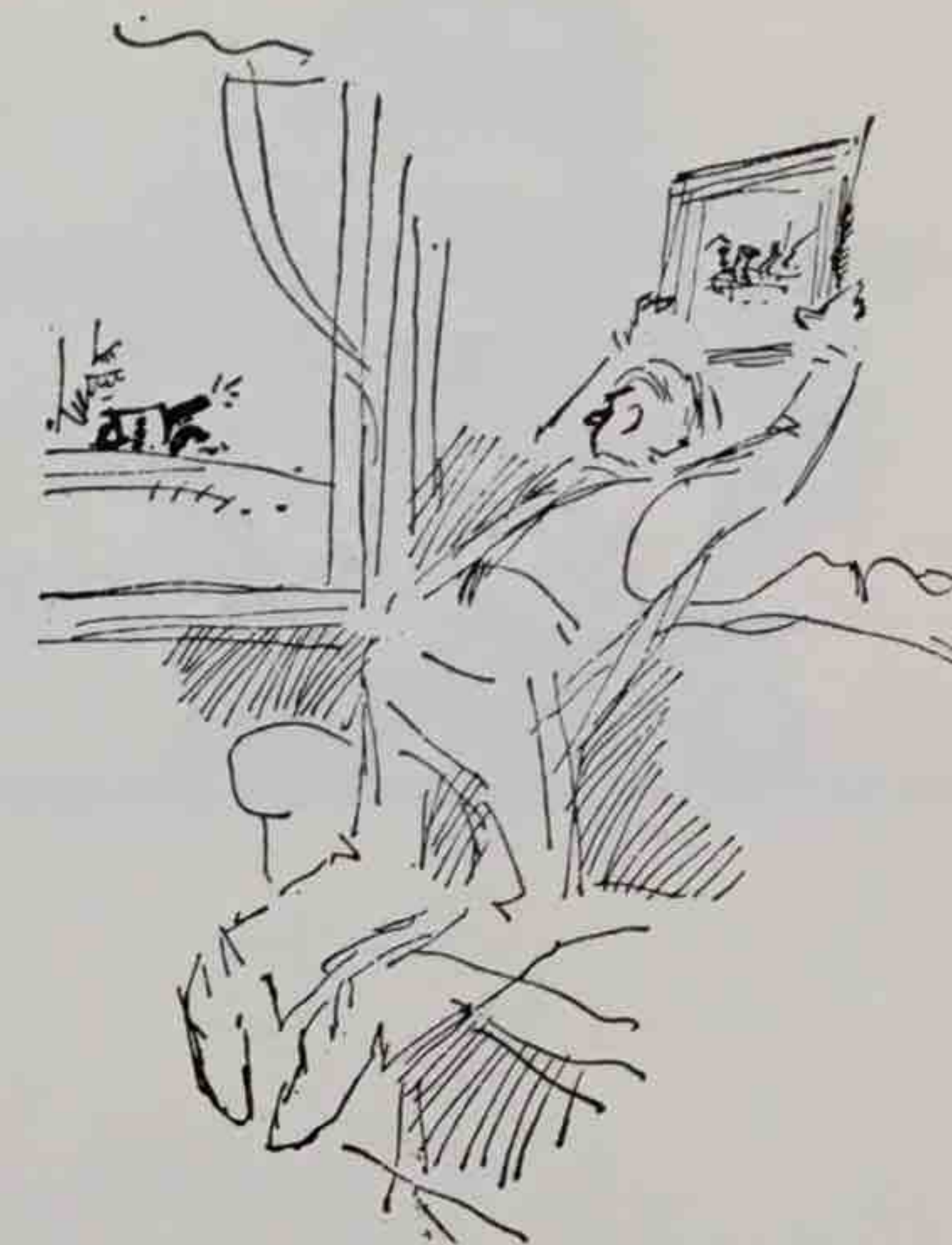
— Och tänk på gödseln i skogen. Den var inte så dum den heller. Prima hästgödsel.

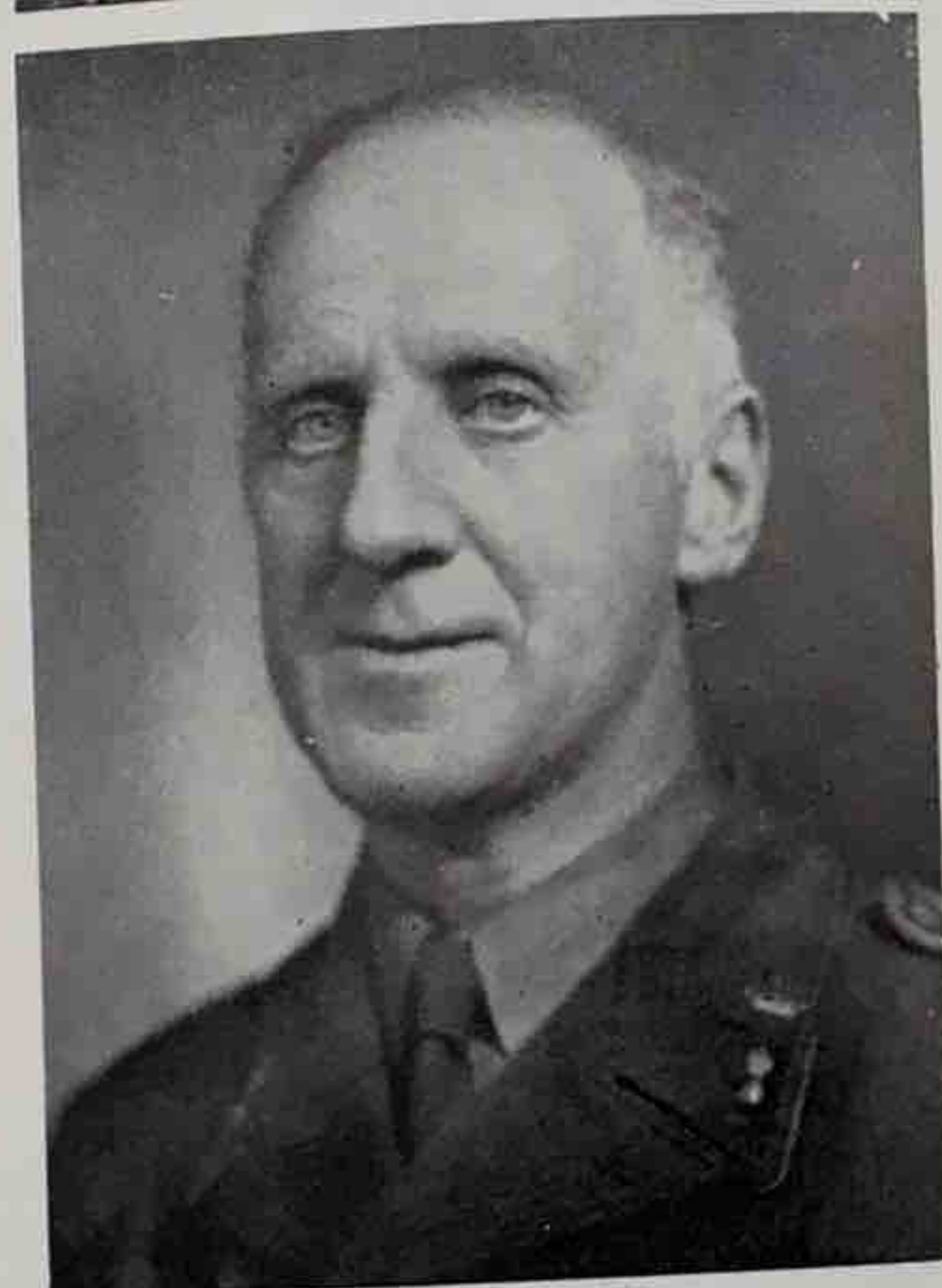
— Ja, säger jag, den kunde väl inte betyda så mycket.

— Säg det. Jag ska tala om för dej att skogen växte bra mycket bättre förr, då kor och hästar gick där hela sommaren. De åt bort gräs och de gödslade. Det kan tyckas att det skulle ha gjort liten verkan, men det gjorde mer till än ifrån.

Det sista meningsutbytet kan tyckas ha litet sammanhang med vad jag började skriva om, våra vänner artilleristerna. Men det är alltid så, antingen man skriver ett kåseri eller man resonerar. Det ena ger det andra.

Men för att återgå till ämnet. Snart är det vår och då får man en inbjudan till en bättre supé på regementet, alla vi som upplåter skjutplatser och bidrar med vatten och annat. Det är inte så dumt det heller.

Generallöjtnant Carl N G Årmann, regch 1942—43

Min minnesbild från en mycket kort tid som regementschef — en tid som helt togs upp av beredskapen:

Ett flott regemente. — Trots beredskap, trevliga vinterhästtävlingar, särskilt minns jag löpningar på Storsjöns is i blåst och regn. Skidturer, särskilt en med prov på dragande av 12 cm grk med pulka, då dåvarande regementschefen var stånghäst och ÖI Lindqvist mellanhäst. — Trevliga och sportiga kamrater.

Överste E Thorsten Berggren, regch 1947—52

Från min regementschefstid vid A 4 minns jag med särskild glädje regementets övningar med skarpskjutningar i Anaris-fjällen med förläggning vid Vallbo kapell. Terrängen där räckte mer än väl för våra pjäser. Den enda befolkning som bodde inom pjäsernas räckvidd bestod av två lappfamiljer som gärna lät sig evakueras till kulturen vid Vallbo. En gång inspekterades regementet där av militärbefälhavaren, general Tottie som vid genomgången endast yttrade:

"Med detta regemente kan man gå i fält".

Överste Göran Schildt, regch 1959—65

Från utbildningen: Goda och ansvarsmedvetna befälskårer, soldater med en i stort positiv attityd till utbildningen. 70 milamarsch till Villingsberg under praktfullt vinterväder med mycket snö och stark kyla. Kontakterna med personalen vid de krigsförbandsvisa övningarna — en kontakt som verkade i hög grad stimulerande på yrkesmannen av alla grader. Fältövningarna med regementets befälskårer såväl vinter som sommartid i vår Jämtländska fjällvärld.

Från kamratföreningen: Goda minnen från kamratträffar, styrelsesammanträden och regementets dag, Karolinermonumentets återinvigning 1963, ryttarhärbrets tillblivelse liksom överlämnandet av brudkronan till Brunflo församling.

Från garnisonslivet: Ett gott förhållande till övriga förband, till stadens myndigheter och till organisationer av olika slag — Östersund — en soldatvänlig stad.

De starkaste och bästa minnena förblir dock hågkomster av alla de medarbetare (ingen nämnd och ingen glömd) och regementskamrater, civila eller i uniform, gamla och unga, som jag hade glädje att träffa och arbeta tillsammans med.

... Och så en vacker dag kom invasionen — hela artilleriet med skrammel och dån och så mycket glitter, som passar ett rang- och genivapen — ...

1893

... och när man installerat sig anlände en dag gamle kung Oscar och invigde komplexet. Det var en ståtlig syn när den ännu obrutna gestalten visade sig på trappan med höguret huvud och sin oförlikneliga magnifika hållning medan trummorna dånade och hela regementet stod i givakt... (Norrlandsart. årg. 4)

1897

1919

Regementet når sin största fredsorganisation — ett bergsbatteri organiseras.

1927

Regementet minskas från 12 batterier till 6, A 4-B avskiljes och bildar Norrbottens artillerikår. Musikkåren till häst (bilden) försvinner.

III. divisionen A 4 förläggs i början av juni i Boden under beteckningen "Detachmentet i Boden" — A 4 B. Bilden visar övergång av Pite älv.

1910

Gustaf V besöker regementet.

1911

IV. divisionen A 4 uppsättes och förlägges till Boden i utbyte mot III. divisionen, som återgår till A 4 — kasern IV blir till.

1936

Kamratföreningen bildas. På bilden defilerar medlemmar förbi föreningens förste ordförande överste P. Falk.

1944

Regementet i beredskapstjänst i Torne-dalen, Jämtlands- och Härjedalsfjällen, Värmlands skogar och Skånes slättland.

Lövbergsläggret blir till.

Regementet hedrar en gången generation artillerister — Ranglanmonumentet uppsattes till minne av artilleriets sista lägerplats under ArmfELTSKA återtåget. Bilden visar återinvigningen av monumentet sedan det på grund av sjöreglering måst flyttas ett mindre stycke.

1949

Hästen — norrlandsartilleristens kamrat i vått och torrt, under soliga dagar såväl som isande kyla — har fullgjort sin del av utvecklingen.

1954

Regementet motoriseras och får i samband härmed en ny eldkraftig pjäs — 15 cm haubits.

1958

A 4 tygverkstad och Norrlands tygstation utbytes ur A 4 och bildar TFNN, VFNN (Tygförvaltningen, resp Verkstadsförvaltningen Nedre Norrland). Gravöl hålles. På bilden syns tygmästaren övl Önnesjö flankerad av två gamla Norrlandsartillerister, övl Bergman och smidesmästare Hult.

1966

I helg och

Konstapelskola 1907—1908, fr v:
"Gyllan", Rengman, Eriksson,
Sandersson, Serg Hallin, "Selam",
Lt Kjellman, Markström, Rundqvist,
Hägglund, Jonsson, Lindberg,
Sohlberg.

söcken

Logementsliv, 3. batt 1908

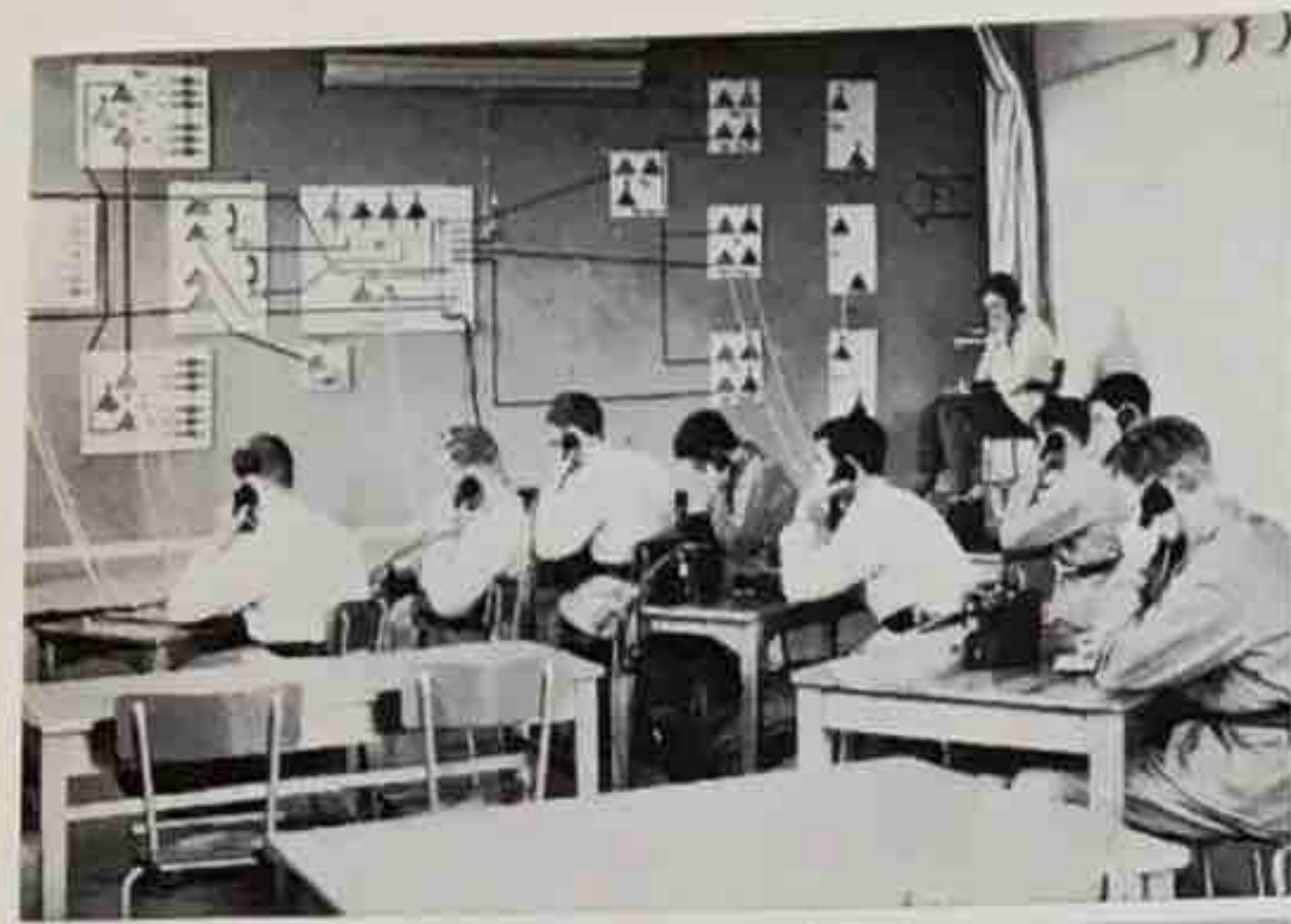

— då ...

3. batt julen 1908

... och nu

Situationerna från år 1908 på föregående sida kan te sig så här idag (bildraden till vänster).

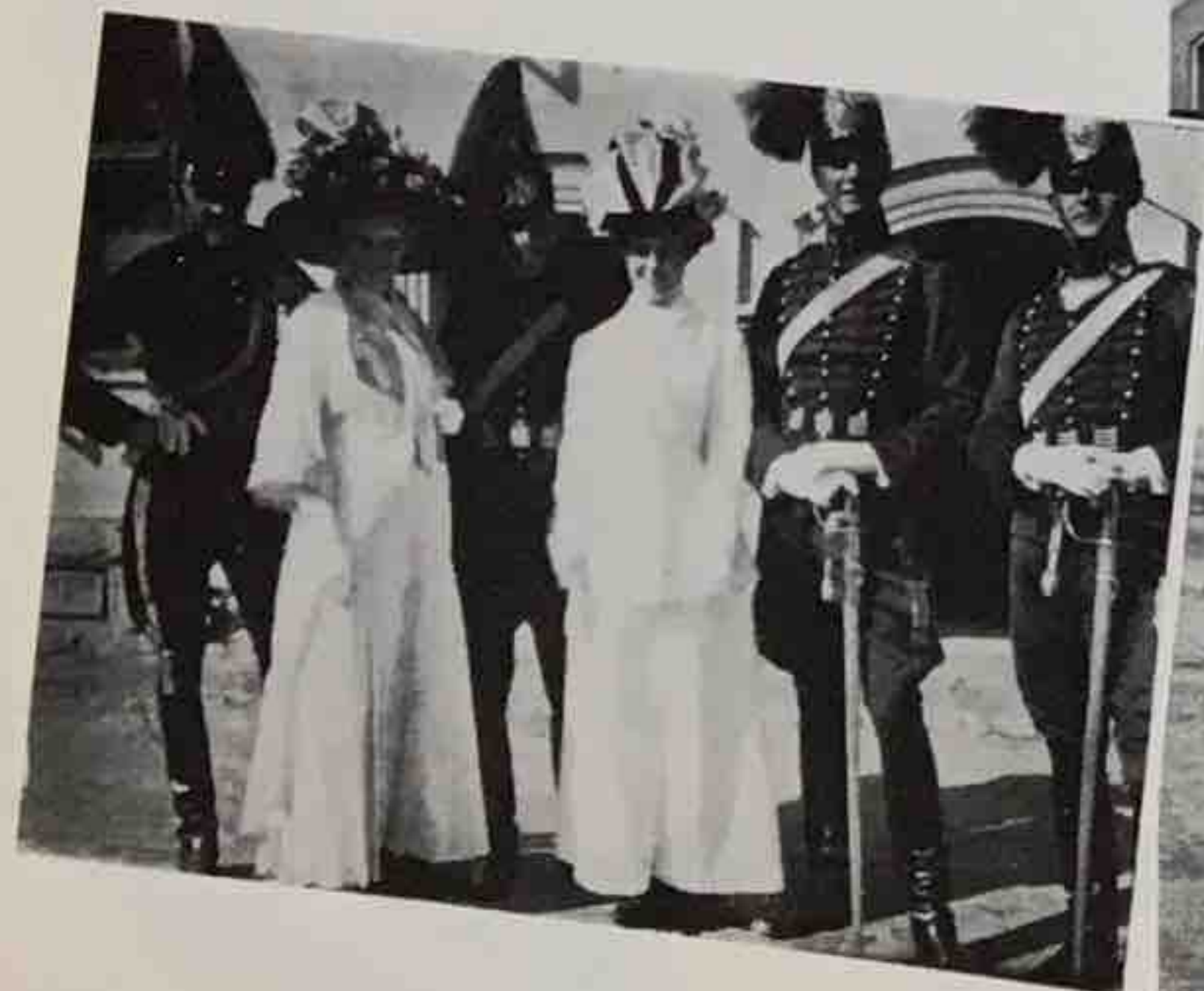
Ateljéporträttet här nedan är från 1894, soldatens namn okänt. Dagens soldat är Sven Erik Pistol från Tångböle.

De plymagerade officerarna och deras damer från sekelskiftet är från vänster Konrad Falkenberg, fru Signe Sparre, Gunnar Källström, fru Inez Grönlund, Alvar Drangel, Knut (Kul) Torell. Ca 60 år senare har vi på samma plats fotograferat dagens soldater med damer från A 4 stabsavd, från vänster Torbjörn Lif, Hoting, fru Kjellerstedt, Görgen Svensson, Östersund, fru Sundström, Tony Sundkvist, Frösön.

De gamla pjäserna, 16,5 cm haubitser, övertagna från gamla positionsartilleriregementet, ses under eldgivning på Grytan år 1928. Battoff heter underlöjtnant Göran Strokirk.

Den äldre tävlingsbilden från Bendzka priset visar denna tidnings grundare, dåvarande löjtnanten Jonas Hedberg till häst. Dåvarande löjtnanten Palmcrantz framför trettio år senare ett modernare fordon.

Den nyare av de två skidbilderna med några decennier emellan sig visar vår tidnings redaktör inför en start.

Lennart Westlinder

Det är en stor glädje för redaktören att kunna presentera vidstående miljöskildring från en om livet i Östersund omkring sekelskiftet väl förtrogen.

Fransysk visit i en försvunnen värld

Vi småkillar av den generation varom här är fråga var av naturliga skäl inte stungna av bilflugan eller fotbollbitna, men starkt begivna på skjutvapen. Det började i femårsåldern med en knallpulverpistol à 25 öre; sen kom 1.50-pistolen, lätt förvärvad hos P. A. Landby eller i järnhandeln, en mynningsladdare med kort skottvidd men dock benägen för ohägn. Utvecklingen fortsatte i skolklasserna under byteskommers med salongsgevär av olika kaliber, utrangerade Remington, dubbelpipiga Winchester för feriernas jaktäventyr, och Mauser.

Vadan denna starka dragning till skjutjärnen? En atavism? Och förklarar den vårt intresse för det nyantända A4? Psykologerna, som vet allt, må svara.

Hur som helst, flertalet grabbar, som sett den första kontingenten artillerister marschera upp från järnvägsstationen till de nya kasernerna kom i fortsättningen att träget och troget följa det nya regementets förehavanden.

Vi i Odinslundsligan hade ju särskilt nära till; fortast nådde man dit via Gröngatan, då blott ett gräsbevuxet stråk som förbi rektor Hägglands gård och Södra folkskolan utmynnade i den nya Artillerigatan strax nedanför kanslihusets fasad. Annars fanns intill min faders gård "Storbjörken" en mastodont, från vars övre regioner, ett kärt tillhåll, vi lätt kunde se om något lockande försiggick på kaserngården så länge den ej skymdes av kasern- och bostadsbyggnad på sydsidan.

Framför kanslihuset på ömse sidor om dess entré stod som nu två kanoner, praktpjäser vars gröna eldrör en gång nere på tysk jord riktats mot stamfadern till vår nuvarande kungaätt, napoleon-

generalen Jean Baptiste Bernadotte. Där såg vi en dag två uniformsklädda unga män syssla. Någon talade om för oss, att de var A4:s två första officersaspiranter. Den ene, ytterligt ljushårig, ännu utan "studentsnören", hette August Hallgren, den andre, svartmuskig med slaviska drag, Viktor Salmén. Därmed ansåg vi oss presenterade och kom att då och då på lämpligt avstånd granska deras utveckling.

Nu kom en tid då vi varje ledig stund följde vad som försiggick där detta var tillåtet. Befäl och mannar var tillmötesgående. Vi fick nosa i logementen (enkla och anspråkslösa jämförda med nutidens komfortabla) där någon värnpliktig släkting eller bekant kunde informera om ditt och datt. Övningarna på kaserngården hade för oss nyhetens hela intresse.

Stall och ridhus var ett kärt tillhåll för Odinslundsgabbarna. Dag efter dag strövade vi med vederbörandes tillåtelse genom stallens mittelgångar på behörigt avstånd från kusarnas bakhovar, lyssnande till stallvakternas besked om fyrfotingarnas olika karaktärsegenskaper: sediga, vilda, pilluriska, lydiga eller tjuriga. Vi kunde få bevittna hur ett nordsvenskt sto länge och väl tog spjörn med framhovarna, vägrande att röra på sig. Ingen fick henne att ta reson; styckjunkaren C. J. Molander, berömd ryttare, tillkallades då, nu lydde hon bums och lät sig ridas in i hindergården.

Inridningen av remonter var ett skådespel vi inte gärna försummade. Den störste av dem alla, Damocles på 4:e batteriet, om jag inte minns fel, blev favorit. Han kom att segra i ett distanslopp Uppsala—Stockholm.

Senare lockades vi av exercisen på det nya körfältet öster om staden där det ännu framemot 1896 rök om svedjestubben i den nybrutna skogsterrängen. Anläggningen var för övrigt ett promenadmål för ortsbefolkningen under vackra somrardagar. (Här skulle Calle Cederström om några år göra flyguppvisningar.) Publik från stad och bygd bjöds också på en mera lockande attraktion, regementets midsommarfester.

Då ordnades tävlingar på kaserngården, livligt uppskattade av stadsborna samt knektarnas släkt och vänner. Sistnämnda år kom särskilt mycket folk. På "parketten" sågs honoratiores med den nye landshövdingen Knut Ulfson Sparre, ståtlig och älskvärd, i dämpat grånande Franz Josephsmask, jämte sonen, blivande amiral, och en dotter. Regimentsofficerarne med hotfull krossabel och skinnande stövelprakt gav festen en extra kulör. Man skrattade enormt åt "Herre på täppan", klättring på såpad stång med en kuverterad tiokronorsedel, som lockelse i toppen, säcklöpning, "ägg i sked" o s v. Även kapplöpningar förekom, där de yngre officerarna, Lennart Stackell o a slängde sina ben till seger.

Segerandan spred sig ut till staden. Circus Varieté hedrade en dag nere på Sjötorget Östersunds gregoriimarknad med sin närvaro — utan hästar men med ett lejon: världens starkaste man, brottaren Anders Andersson från Siljansnäs (nu för första gången utanför hembygdens hank och stör, sade de invigda). Utroparen vrålade ideligen från reklambyggnaden: "Den som står i 5 minuter mot den världsberömda får lyfta 100 kr!"

Ur folkhopen dök då en artillerist upp, hälsad med jubel av denna. "55 Boström, femte batteriet förklarar sig beredd!" lät det på dalmål. Direktionen tog in honom i tältet där han fick det sedvanliga direktivet att mot skäligt vederlag låta sig besegras. Lokalen sprängfylldes, de två framträdde på arenan; Boström i strumplåsten, uniformsbyxa

med söljor, rättgrå olle. Han lät sig efter diverse bukter och finter snällt golvas och avvek till publikens besvikelse, men ett par femmor rikare.

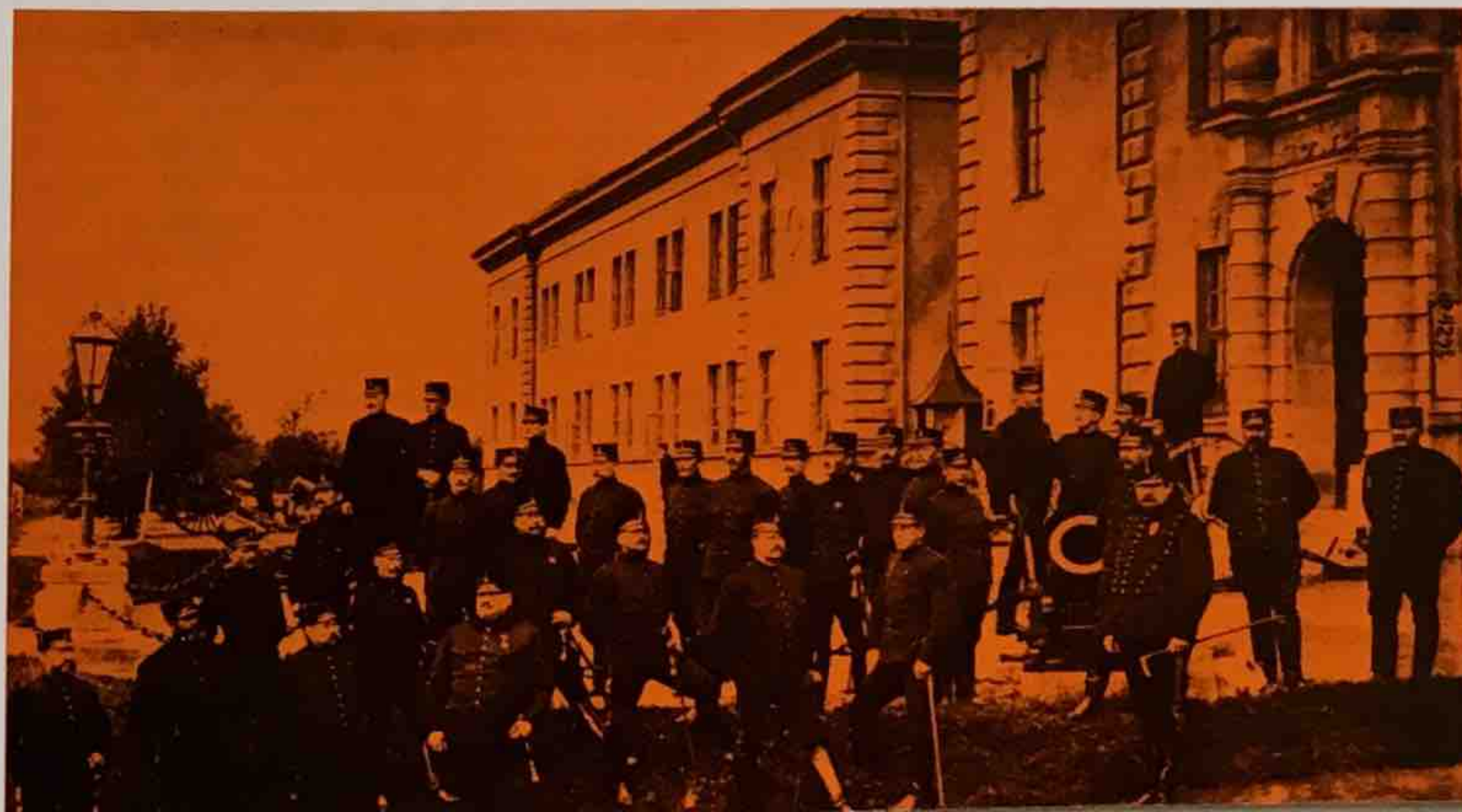
För den 5.000 själar starka småstadsidyllen blev A4:s ankomst något av ett förnygringsbad. Sällskapslivet blomstrade; många av de unga officerarna hämtade sina brudar bland stadens familjer, underbefälet likaså. Artillerikonstaplarna bedärade med sina uniformer ortens jungfrur (d v s hembiträden) vars husmödrar erinrade dem (jungfrurna) om vad deras frid tillhörde. Vilket allt berikade kafferepen eller förmiddagen vid ett stärkande glas portvin på Levins konditori med oskattbart stoff till givande tankeutbyte.

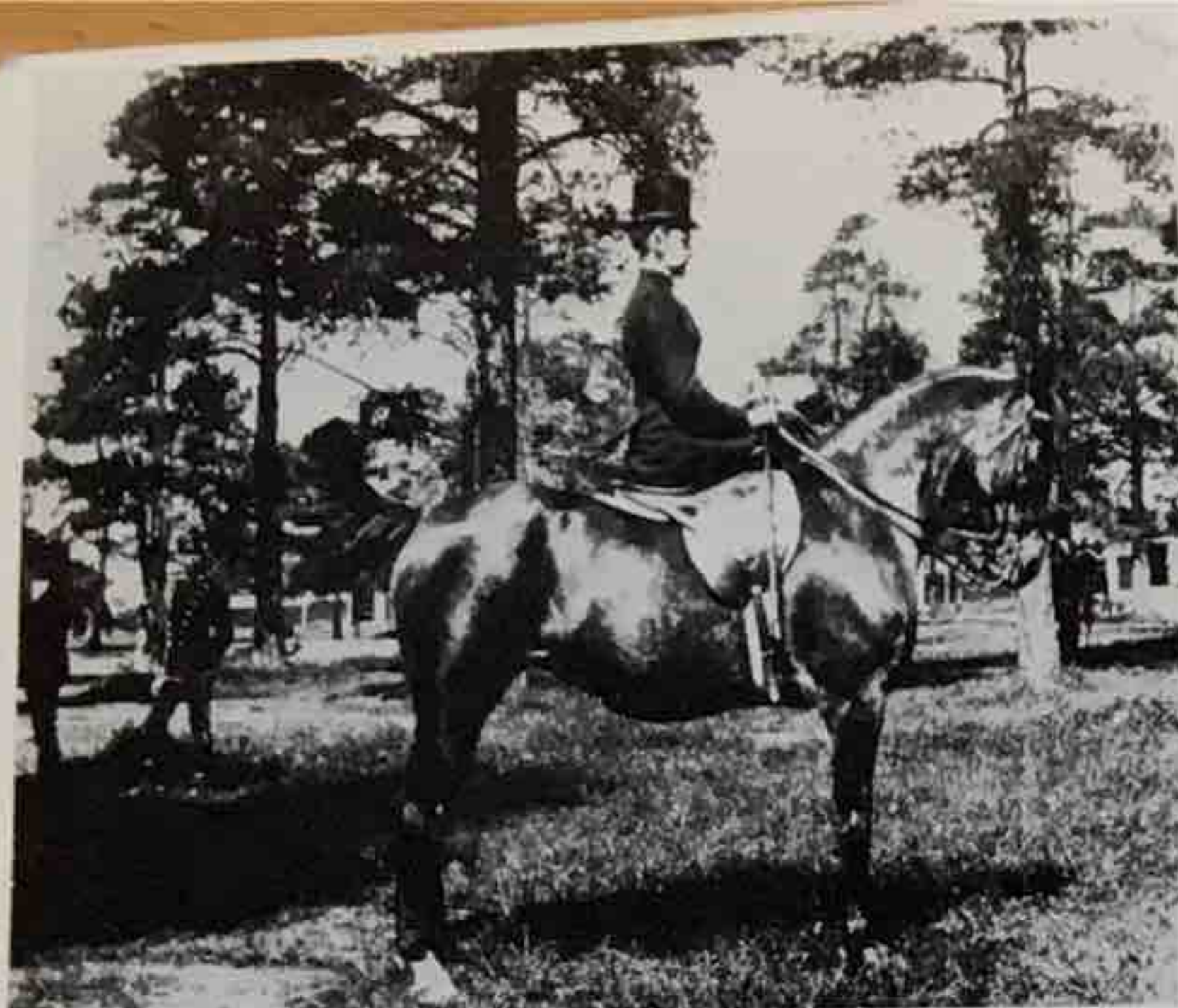
— Har ni hört, att löjtnant Duse ska förlova sig med en sundsvallstös?

— Du tar fel söta Sofi, han friar till Märta Hedborg, men ta' en kaka till. Sofi fick rätt. Det blev den charmerande blondinen Ellen Dahlén, grosshandlardotter i medelpadsmetropolen. Och bröllopet stod på vårt Grand Hotell — i dagarna tre kunde lokalkrönikan förmäla. Även kunde denna mitt i sekelskiftet bjuda på en rykande färsk sensation, kulmen på denna period av militär romantik. En grupp av officerare från A4, däribland löjtnant Viktor Salmén, hade från 3. fältartillericorpsen i Trondhjem mottagit inbjudan till kamratmöte där. Vid en bal under mötet dansade S. med fröken Eulalia Digre, dotter till en bruksägare i samhället. Han blev kär över örönen. Hemkommen friade han skriftligen. Den sköna visste inte säkert vem bland hennes svenska uppvaktande friaren var men tog det osäkra för säkert och svarade ja.

Så hette det här hemma bland dem som visste. De avvaktade med spänning utvecklingen av denna svensk-norska entente cordiale. Och verkligheten är ju oftare underbarare än filmdikten. Den slutliga bekräftelsen kom den 23 mars 1901 genom vigseln i Vår frue kirke i Nidaros. Salmén torde efter hemkomsten med sin erövring från broderlandet ha

A4:s underofficerskår år 1904

Fru M. Beselin, 1896

mött idel gillande för sitt val. Inte minst från Odinslundsligan, som när den unga frun en vacker dag dök upp till häst på Odinslundsvägen i damsadel och med plymagerad hatt, stelnade i stumt giv akt och beundran inför synen — modellen till ett rytta-
rinnepporträtt av Sir Edwin Landseer.

Naturligtvis stordes trivseln i början då och då av en och annan skärmytsling stadsungdomar och knektar emellan. Det fanns, har alltid funnits element som inte tål att se det nya eller ovanliga i människohamn. Fänrik Hallgren i uniform kommer en afton gående från järnvägsstationen in på Storgatan där han möter ett par verkstadsynglingar. De kan inte för sitt liv gilla hans härfärg och klädsel: — Mopsa dej inte du vithåriga grabb, slänger de efter honom. Han gör helt om och går emot dem. De söker verka hotfulla. Det artar sig till en mindre folksamling. Men då råkar gossarnas chef, maskindirektören Allan gå förbi och de drar sig diskret undan.

Allvarligare var de kravaller med stenkastning mellan civila och artillerister, som ett par gånger de första åren rasade på Nytorget (Gustav III:s torg) där för vägbygge makadam i massa lagrats. Bakgrunden var brännvin och rivalitet om flickor. På Hornsbergs tivolidansbana och andra dylika lokaler gick uniformen segrande fram. Det måste ju få ett slut!

Det har sagts, att prästerskap och militär betytt mycket för befordran av vårt folks kulturella intressen. I vart fall visade det nya A 4:s befäl livligt sådana.

Sam Duse, sydpolsfararen, dramatiker, deckarförfattaren och föreläsaren, målaren i olja och pastell — en färgstark personlighet — ska nämnas först. En min barndomsbekant, dåvarande notisbudet vid S.J., Gustaf Söderberg (sedermera industriman i Närke) har beskrivit hur han en dag å tjänstens vägnar uppvaktade D. med en godsnotis i dennes ungarlys vid Prästgatan.

"Jag knackade på, öppnade efter ett "stig in!" tamburdörren och kom via ett mångfärgat pärldraperi in i rummet. En vägg fylld av böcker från golv till tak, en annan behängd med vapen av alla de

slag: pistoler, gevär, sablar, floretter. På golvet en heltäckande, tjock matta. På det eleganta skrivbordet ett fickur stort som ett tefat. D. i praktfull morgonrock och mustaschbinda kvitterade godsavin med en namnteckning helt i majuskler, tog från pennfatet en grabbnäve småmynt och lade dem välvilligt leende i min hand."

Bland Duses kolleger med kanaler till vitterheten får också räknas kapten G. V. E. Swedenborg, reservman i Andrées polarexpedition och gift med författarinnan Hedvig Swedenborg f. Tamm (som till sin ymniga produktion fogat skildringen Krigar-lif). Vidare Carl Erik Maria Wilhelm Stiernstedt, son till generalen och halvbror till författarinnan Marika Stiernstedt; han blev sedermera general-sekreterare i Röda Korset.

Deras samtida, löjtnant John Ahlberg, även han amatörmålare, hade studerat vid parisiska målarskolor, utställt och blivit uppmärksam av pres-sen.

Östersunds musikliv och "sällskapsspektakel" stimulerades genom officersfamiljernas ankomst, Major Hugo Kihlstedts maka, Thérèse, som fått utbildning till sångerska kom att flitigt medverka vid soaréer av olika slag och uppmuntrade röstbegä-vade ungdomar till vidareutbildning.

Stadens teateramatörer fick värdefull förstärkning från regementet. Och under de följande åren då en teaterklubb så småningom bildats kom den att rekryteras med åtskilliga krafter, mer eller mindre tillfälligt, bland A 4:s officerare och damer.

De förberedande repetitionerna kom därför ofta att förläggas till officersmässen där de underlät-tades av stor gästfrihet. Det gällde bl a medverkan vid soaréer t ex för Röda Korset där major Helmer Wanberg var en av de ledande. Han var en skick-
lig pianist och blev ensemblens kapellmästare.

Eldprovet var ett sånglustspel i två akter där man kunde skryta med en yrkesaktis i den kvinnliga huvudrollen, nyligen ingift i Östersundssocietén. Vidare medverkade bland andra löjtnant Torsten Wahlén, så ock Stackell i en statistroll, som krävde en distingerad bena. Han var emellertid restlöst flintis (tappat sitt hår på buteljer, sade malicen) och försågs nu med en frisyr av brunt fettsmink, som började röra på sig i scenvärmen.

Repetitionerna lockade då och då kamrater till de agerande som åskådare, bland andra löjtnant Erik Sixtenson Sparre, son till en tragiskt bort-gången fader. Vidare den eleganta och vältrimmade fänrik X, åskådare även han, men som här kom att till egen osmak spela högt utanför tiljan. Han tycks från första ögonblicket ha känt varmt för primadonnan och funnit gensvar. Historien utvecklade sig till ett passionsdrama med gemensam sovkupé till Stockholm. Det amorösa äventyret, som täckte säsongens blygsamma anspråk på skandal, beha-gade emellertid inte regementets ledning. X del-gavs concilium abeundi formellt motiverat av ett begånget tjänstefel. Han lämnade karriären, försök-

te sig utrikes på affärlivet och kom se'n åter till fosterlandet. Där mötte honom Nemesius Diana (för att citera skalden och sockerbagaren Ofvandahl i Uppsala) i skepnad av teaterdirektrisen fru Y., som han äktade. X. som av sakkunniga betraktats som ämnet till en utmärkt truppman, fick nu en annan sorts trupp om hand, direktrisens sujetter.

I Korpkiusti, Frans Hedbergs lilla vådevill i dala-miljö var A 4:s bidrag till rollbesättningen mång-hövdad. Titelrollen hade visserligen en utsocknes, fru Dagmar Kuylentierna från Örebro, en väl-klingande lyrisk sopran och driven aktris. Hennes motspelare var kapten Marcks v. Würtemberg; hon fann honom dock en aning kall som primo amoroso och hans gryende embonpoint hinderlig för Kirstis spontana utbrott av hängivenhet.

Där sågs även fru Visen Kihlstedt, överstelöjtnantens maka, hennes dotter Gunhild, underlöjtnanterna Sture Appelberg, Ivar Gräslund och H. G. Källström, plus fänrik Kalle Lindblom från I 23, naturtrogen som luffare.

Fru Kihlstedt ägde, utom en förträfflig diktning, en aldrig svikande fattning. En kväll i ett litet konver-sationsstycke, En kopp té, där hon agerade mot löjtnant Otto Schjöler, råkade denne vid sin entré stappla i en matta och ramla raklång på näsan. Mottspelerskan fortsatte oberörd vidare medan från läktaren kom en hjärtlig skrattsalva från ett inbjudet batteri artillerister, som kanske trodde, att fallet hörde till pjäsen.

Löjtnant Sune Kleingardt var chef för 1906 års Barnens dag. Han kunde som skicklig regissör (med teaterblod i ådrorna), bland andra roligheter i karnevalståget, med hjälp av tandläkare Gusten Hiorts af Ornäs sportkostym (knäbyxor) och plagg ur någon vänlig dams garderob, framtrolla "V. Hugo Wickström och den Sköna Synderskan" — en hänsyftning på den celebre chefredaktörens för Jämtlandsposten brev från Stockholm till sin tidning. Epistlarna innehöll bl a dygdädla ehuru inte fullt övertygande protester mot huvudstadens sed-liga förfall (då). Tack vare barberare Nilssons skicklighet med sminkstängerna framträdde Wick-ström panoptikonartat porträttlik och synderskan lockande nog inför den jublande trottoarpubliken.

För skolungdomens fysiska fostran ivrade bland andra övl Gustaf Adolf Geijer, (sedermera brand-
chef). Han kom också att tillsammans med Gusten Hiort och läroverksadjunkt Arvid Nordström leda gymnasistgrupper under strapatsrika skidfärder i fjällen.

Åtskilliga av den första generationens underof-ficerare bidrog vid sidan av tjänsten med allmän-nyttiga insatser. I täten gick den spänstige styck-junkaren R. Th. Scharin, en mångkunnig man som, utöver sina insatser för skididrotten tillsammans med Hiort, efter slutad militär bana med den äran fullgjorde uppdrag i stadens tjänst. Vi pojkar be-undrade honom och intervjuade gärna hans näpna små döttrar med frågan:

— Va' ä' Er pappa? Svaret kom snabbt.

— Löjtnant, vice brandchef och hamnfogde.

Också styckjunkare P. Stålbrand blev efter sitt avsked hamnfogde. Sergeant A. G. Tullström (be-fordrad till departementsskrivare) var en begåvad matematiker, som gav privatlektioner och förde mängden skolyngling helskinnad över avgrunden. Kårens levande intresse för det frivilliga skyttet blev också till stor nytta för detta.

Bland jämnåriga, som kom att välja A 4 för värn-plikten bör här först ihågkommas skol- och bänk-kamraten Acke Åslund. Mindre drogs han väl till vapnen och hästryggen. Det var de fyrfota model-lerna som lockade den blide och världsfrånvände Acke, vilken framdeles skulle nämnas Sveriges främste hästmålare efter Arsenius. Han sa' sig trivas utmärkt i Kronans kläder. Jag såg honom en dag vid hemkomsten från en sannolikt strapatsrik övning på Grytans körfält leende och oberörd av-brösta från kanonlavetten medan bassarna i all-mänhet verkade rätt tagna efter heta timmar vid kanon och tygel. Acke har ju med sin konst prytt ett flertal rum i kanslihuset och därmed skrivit sitt namn i regementets lokalhistoria.

Många av skolkamraterna drogs till officersba-nan vid A 4. Ivan Wikström, den blivande borgmä-s-taren m fl fick sin reservofficersutbildning i dess hägn medan andra kom på stat. Ett par av dessa tvangs tyvärr avbryta en lovande bana och bege sig ut i världen för att hoppande från tuva till tuva på livsens gungfly söka andra jobb och i tidens fullbordan vända hem för att dö i gamla Sverige.

När man under sakkunnig ledning på sin ålders dag återvänder till denna de glada pojkars skåde-plats är det mesta sig likt till det yttre. Till det inre ej. Och i ridhuset är allt förändrat till laboratorium och lärosalar för motorkännedom m m, nyttigt för mannarna även i det civila.

Från hästen till explosionsmotorn — vapnet bär så med än större rätt det namn medeltidslatinarna gav det: **artellarea**, krigsmaskin.

Bilden på sidan 33

1. G A Wickman	12. L J Källgren	23. J Gullberg
2. F W Persson	13. okänd	24. A L Lundgren
3. A R Eriksson	14. okänd	25. ? Löfgren
4. C A Ekström	15. A Rosenqvist	26. Joh Eriksson
5. A F Lindblom	16. Chr Wigen	27. A W Brewitz
6. Eug Eriksson	17. J M Danielsson	28. A G Tullström
7. P G Hedlund	18. J A Frödin	29. P Stålhammar
8. C A Olsson	19. B K Gustafsson	30. C A Odén
9. C O Strömberg	20. G A Sahiberg	31. F J Hammargren
10. P Lindholm	21. F Svärdfelt	32. R Th Scharin
11. P O Hollstein	22. Th Mome	

A4-vademecum 1924-1944

Major Jonas Hedberg — denna tidnings grundare, författare bl a till det år 1945 utgivna arbetet "Blad ur Norrlandsartilleriets historia" — ger i det följande några personliga glimtar från sin tid vid A 4. Berättelsen går i stort fram till beredskapstiden. Från denna senare tidsperiod har i 1965 års tidning major Hedberg gett oss en återblick.

Efter studentexamen 1923 sökte jag liksom många av mina äldre kamrater i Karlstads storskola till Upplands artilleriregemente. Detta förband skulle emellertid komma att indras. Aspirantskolans chef "Figge" Estelle rådde därför Anders Westerberg och mig att söka till A 4, som han uppgav vara ett "sjuvärdeles regemente". Det fanns även möjligheter på Göta och Wendes regementen, men vi lydde skolchefen.

En grönvinterdag 1924 kom jag alltså för första gången till Östersund. Det som särskilt frapperade mig, då jag steg av tåget, var den kyliga och isklara luften. Dessutom blåste det kallt — det var "kallvästan" som sedermera skulle bli mig en trogen följeslagare.

På väg upp till regementet och 1. batteriet noterade jag med tillfredsställelse kasernens arkitektoniska skönhet. Inkommen i batteriets korridor mötte jag en skånsktalande dagfurir (Persson) som genast gav mig en lektion i hur batterihushållningen — i vad gällde alla klädespersedlar — sköttes på effektivaste sätt.

Skånskan var ett vanligt språk inom underofficers- och underbefälskårerna vid A 4. Nere i Skåne var det så, att ingen bondson fick överta gården, om han inte gjort värvad tjänst vid Wendes artilleri eller vid Kronprinsens husarer — de två f d värvade elitförbanden i länet. Vid Wendes kunde i regel endast ett fåtal av denna kategori vinna anställning, varför många sökte — jag vet ej varför — till A 4. Det var genomgående krigsbefäl av mycket god halt.

Min förste regementschef var också skåning — Johan Georg Sylvan. På grund av förnamnet kallades han för "Kurfursten". När han kom till A 4, var hela anläggningen ganska osnygg. Hans stora insats var, att göra allt yttre och inre värdigt arkitekturen. Det blev en skön kasernanläggning, som han lämnade från sig. "Kurfursten" var ej endast

Artikelförfattaren med offkamrater 1931.

den skicklige kasernförskönaren. Han hade även en mycket stor förmåga att entusiasmera ungdomen i en tid, då många skådade mörkt.

Vi var 14 fänrikar och underlöjtnanter på fyra årskullar och alla höll vi ihop som ler och långhalm. Eftersom vi tillhörde ett av landets mest ansedda hästregementen, var det naturligt, att vi gjorde allt för att bli rutinerade ryttare. Men den övriga tjänsten fick även sitt. Jag minns, hur vi ofta efter lunchen samlades på daglöjtnantens expedition och dryftade reglementena.

A 4 var ett stramt regemente. Dess värvade förflutna gav det en speciell air av hårdförhet, fjärran från kommiss. Att en karlskriven värvad hade tilltalats med "Du" var ju ganska naturligt. Trots omläggningen till värnplikt, levde denna tilltalsform kvar under alla de 20 år, jag tjänade regementet.

Då det gällde att köra i tassemak och att snabbt få skott i målet låg A 4 erkänt långt framme, oftast främst. För att forcera terrängen väl behövdes en viktig hjälp — den nordsvenska hästen. Var man hans vän och lät honom i svåra lägen bestämma själv, blev inget omöjligt. Hade han dragit sig trött, kunde han (ibland ett helt spann) rentutav sätta sig ner på stjärten, men när andan var återhämtad, reste han (de) sig och högg i igen. Någon inridning av den nordsvenske behövdes aldrig. Det bar av direkt. Han hoppade inte så tokigt heller. Colliander, världsberömd dressyryttare, kom som chef till Norrlands dragoner — detta norrlandsregemente med skånskt ursprung — och mötte där den nordsvenska hästen. Efteråt lär han ha sagt: "Här har man gått ett helt liv och försökt dressera full- och halvblod — när det fanns nordsvenska hästar, som ingen dressyr tarvade".

Vid regementets 12 batterier stod 480 ädla hästar på stall. En orsak till 1920-talets framgångar inom hästsportens många områden var den goda tilldelningen av remonter. F d överstelöjtnanten vid rege-

mentet Gustaf Adolf Geijer var chef för Frösöns remontdepå. Att inte A 4 fick de sämsta remonterna var väl mänskligt.

År 1928 fick överste Sylvan det lika hedersamma som otacksamma förtroendet att av Smålands artilleriregemente och Positionsartilleriregementet skapa Smålands arméartilleriregemente. Hans efterträdare, som chef för A 4, blev Georg Ohlson, en av riddarhyttebrukspatronens färgstarka ätteläggar. Han kallades "Kanonolle" till åtskillnad från andra medlemmar av klanen — "Perserolle", "Stefanolle" m fl. Georg Ohlson var lång, elegant, framstående hästkarl och f d lärare vid skjutskolan — en man som kunde yrket. Som chef var han mycket tillknäppt och hård. Detta har sin egen historia, mig meddelad av översten "Putte" Hellström. Den senare hade i Stockholm träffat "Kanonolle" en vecka efter det, att denne hade tillträtt befälet för A 4. Hellström frågade O., hur han hade det däruppe och fick till svar, att O. hade konstaterat, att "alla verkade så förbannat rädda" för honom. Nu övervägde han, om han skulle dra fördel av detta, eller följa en mildare linje. Det blev på det förra sättet.

Officersridningen ägde rum 0600—0700 på vardagarna. Det betydde för alla subalterner att gå upp kl 0500 intill dess de efter 15 officersår blev kapten. Lunchrasten var ganska lång 1120—1300. Subalternerna uppsökte därför sin chef och bad att få "ge" en halv timme av lunchrasten, om regementschefen ville ge den sista halvtimmen av förmiddagspasset, så att officersridpasset blev inlagt mellan 1050—1150. Därigenom skulle vi även få tid att duscha. Svaret blev: "Jasså, herrarna hinner inte duscha och äta mellan 0700—0800? Officersridningen börjar 0530!"

Ja, på så sätt hann vi ju att duscha och byta kläder. Men tänk, du motoriserade fänrik av idag — upp kl 0430 i ett kallt hyresrum i "Chateau Ström"

eller nere i staden, snabb tvätt och marsch till stallet genom ofta igenrydda gator. En handräckningskarl på 15—20 hästar betydde, att man fick ansa och sadla hästen själv och föra den till ridhuset. Där väntade med kronometern i hand en morgonilsken stallmästare. En städare kämpade med kalorifärerna. Det var iskallt. Ja, så började voltigen och "skolorna", hela vintern utan stigbyglar.

Åren 1931—36 var jag kommenderad till AUS och 1936—38 till MFK. Vid återkomsten till regementet var en tidigare major där — Pelle Falk — regementschef. Han var liksom Georg Ohlson en fin ryttare och f d lärare vid ArtSS. Hans ansikte var fårat — av skrattrynkor. Det hände mycket inte minst inom kamratföreningen under hans chefstid. Föreningen startades. När förslaget gavs av en subaltern (jag vill minnas, att det var Ragnar Graeve), sa' F. först nej, men då utbudet senare kom från civilt håll blev det ja. Jag kom in i detta förenings-sammanhang tidigt. En dag frågade jag "Pelle Falk" (som han kallades av alla), om jag fick starta "Norrlandsartilleristen" och det gick för sig. En annan gång frågade jag honom (utanför 1. batteriets exp), om jag fick starta ett museum och det gick också bra, bara jag kunde skaffa lokal. En sådan fann jag längst upp till höger i kasern IV. Där låg nämligen ett bortglömt rum med snedtak som intill 1928 använts som övningslokal för musikkårens trumpetare. Det kallades spelhelvetet eller Monte Carlo. Jag hade börjat spika upp de första föremålen och fått lokalen i ordning, när mobilisering kom. Då jag återvände till depån 1941, var rummet annekterat och museibeståndet låg under ett stort bord hos köksföreståndaren (Edbom). Det gällde nu, att få fram en ny lokal och helst

ett hus. Artillerichefens hus på Frösö skans, det s k kommandantshuset, hade av flygsäkerhetsskäl plockats ner och hembygdsföreningen på Frösön ansåg sig ha äganderätten till det, något som av flera instanser starkt ifrågasattes. Försök att få överta detta artilleri-hus strandade. I det fruktlösa arbetet att förvärva huset deltog med starkt engagemang Torsten Cedrenius (f d A 4), intendent vid F 4 på Frösön och Fred Stenhammar intendent vid A 4. Som surrogat beslöts så, att inflytta fäbodstugan från Grytan. Sedermera utbjöds "kommandantshuset" först till F 4 och därpå till I 5. Då båda dessa förband tackat nej, kom det äntligen till A 4.

De fyra sista åren av min tjänstgöring vid regementet var greve C. G. D. Hamilton — alltid kallad "Cegede" — dess chef. Han hade det svåra uppdraget att mobilisera A 4 och att gå ut med ett fältregemente. Liksom de närmast föregående regementscheferna var han en mycket skicklig ryttare och red alltid innan mobiliseringen kom med sina officerare de flesta tävlingarna och alltid med framgång. Han var ytterst rättrådig och yrkeskunnig. Därtill var han typen för en internationell gentleman. Ett fel hade han dock. Han tänkte lämna efter sig ett porträtt i "fältkofta". Men överstinnan hade därvidlag små betänkligheter och frågade en del officerare om deras åsikt. Alla ansåg, att en prydlig karl borde konterfejas i en prydlig uniform. Resultatet blev paradporträttet i attila.

Slutligen önskar jag kamratföreningen lycka och framgång. Framgången nås alltid genom vilja och arbete. Betänk, att föreningen år 1942 var den största i Sverige med (i augusti) 1982 betalande medlemmar och att tidningens upplaga då gick ut i 2500 exemplar.

Interiör från kommandanthuset.

»Krutpräst» vid A 4 i nära trettio år

som inte gav upp. I andra former fortsatte samarbetet mellan de militära förbanden och svenska kyrkan.

När jag trädde till var en vändning på väg. Orosmolnen över världen gav eko även här hemma. Till den militära utrustningen kom också en förnyad iver att vårda det soldatmaterial, som skulle fullgöra en pressande tjänst. Artur Engberg, som tidigare inte varit helt entusiastisk för prästernas sätt att sköta den saken, var nu den förste att ge hela personalvården (ett ganska nytt ord då) en inriktning, som syftade att skänka soldaten social omvårdnad, kulturell fostran och andlig vård. Så fick vi på förbanden bildningsråd, assistenter och militärpastorer. — Det var faktiskt väldigt roligt och spännande att delta i denna nya giv, som startade någon gång 1939. Centrala kurser för militärpastorer ordnades. Det var en nyhet. Fältprosten Algot Anderberg vann aktning och respekt i alla läger för den planläggning, som han genomförde. Det man tidigare i många riksdagsdebatter om den militära själavården sökte och famlade efter under delvis hetsiga och en aning orättvisa bedömningar hade nu bringats på en godtagbar formel. Folkbildningen fick sin chans, socialvården blev omistlig och kom att naturligt ingå i den militära rutinen liksom också den andliga vården fick en bättre och vidare målsättning. "Batterichefen är batteriets fader och adjutanten dess moder" gäller väl alltfjämt men dessa befattningshavare har nytta av specialister vid sin sida. Så har då det moderna samhället fått sina uttryck på förbanden och därmed bidragit att häva deras isolering i samhällskroppen.

Allt var sålunda väl tänkt. Hur ha dess intentioner fullföljts? Jag är part i målet och skulle väl inte yttra mig. Men kan väl säga, att alla dessa

av kyrkoherde Gösta Bjermquist

Sommaren 1936 höll jag mitt första korum på kasernergården. Komminister Petrus Öberg var den förste innehavaren av tjänsten som präst vid Kungl Norrlands artilleriregemente. Han hade verkat här i Östersund sedan 1890-talet. Jag fick uppehålla hans befattning under några semesterveckor. Efter hans frånfälle 1937 anmodades jag svara för den andliga vården vid regementet. Öberg gav mig en fin introduktion i denna speciella befattning. Han hade lång erfarenhet och hade under många år blivit en del av regementets historia. Med en viss bitterhet hade han också sett statsmakternas snäva hållning mot regementspastorsbefattningen. Den avskaffades ju också 1925. Men han tillhörde dem,

Korum 1943,
regch C. G. D. Hamilton

Några minnesblad i A 4-format

av kaptenen i A 4 reserv B O Wennerberg
som också gjort teckningarna

Men det räddaste vi var för var naturligtvis FURIRERNA.

tre grenar av personalvården har fått gott stöd och att kamratligt team med bästa anda rått mellan företrädarna för de olika avdelningarna under ledning av personalvårdsofficeren. Det är han som hjälpt oss att bedöma möjligheterna att verka för förbanden. Låt mig också på bildningssidan nämna den betydelsefulla biblioteksvårdaren. A 4 har också ett bra bibliotek.

Det var nu alltså bara att sätta igång. Med korum och soldataftnar och andra arrangemang. Efter några månaders avbrott som fältpräst vid finska gränsen under mobiliseringen 1939 fick jag så börja min tjänst igen i Östersund. Erfarenheter vid krigsförband var den bästa skola jag någonsin kunde få. Jag har aldrig upplevt en så stämningfull jul som den vid finska gränsen 1939. Nu ville man verkligen lyssna. Vad hade en präst att säga om det ondas problem? Livets innersta värden fick en ny aktualitet. Jag talade ofta över biskop Thomas frihetssång "Frihet är det bästa ting, som sökas kan all världen kring — om blott frihet rätt kan brukas." Trygghetsmotivet kom ofta igen i soldatpredikningarna under dessa ödesmätade månader och år.

När det inte var så spännande längre, kom andra ämnen att bli naturliga att behandla. Jag fann så småningom, att korum och predikan för soldater krävde en viss miljö och inte gav den rätta plattformen för det som jag bedömde vara mer angeläget och tacksamt att satsa på, vägledning i lugn

och avspänd anda kring livsåskådningsfrågor. Det låg i tiden. Ett samtal med dåvarande regementschefen Göran Schildt gav klarsignal för en ny giv i militärpastorns verksamhet. Det skulle bli information och tillfälle till diskussion i livsåskådningsfrågor. Han bedömde det så viktigt att timmarna lades på tjänstetid. Delvis för ett batteri i taget, delvis för mindre enheter. Taktiksalen blev lärosal. Jag fann på att man via en personakt från pastors-expeditionen skulle göra utflykter till olika livsåskådningsområden. Vad menas med religionsfrihet, kyrka och stat, gudstrons sanning, huvudpunkter i främmande religioner var några ämnen, som gärna dök upp. Jag hade också hjälp av den utmärkta filmen "Stoft mer än stoft", som på ett glänsande sätt förde in i frågan om Guds existens.

Då jag tänker tillbaka på min tid vid A 4 finner jag att denna del av verksamheten gav en viss tillfredsställelse. Ordet "vägledning" har också inskrivits i militärpastorns instruktion.

Låt mig emellertid säga, att soldataftnarna med karaktär av samkväm kring kaffekopp, lyssnande till musik, frågesport och allsång har betytt en del i försöken att finna en gemensam våglängd. Vi höll till i regementets matsal i början. Det gick bra. Men Soldathemmet är naturligtvis den rätta miljön. Tur att vi fick det i vår stad.

Utan stöd från olika personalgrupper skulle militärpastorns arbete bli besvärligt. Jag tackar för gemensamma år av arbete.

Norrlandsartilleriet har gamla anor, men Kungl. Norrlands artilleriregemente är förhållandevis ungt. De sjuttiofem åren är inte mycket att skryta med i konkurrensen med traditionstyngda gamla garden och livregementen. De mest krigiska av A 4:s minnen härstammar från beredskapsåren 1939—45. De är lyckligtvis inte särskilt blodiga.

Den som haft den ibland ganska betungande förmånen att under den tiden tjänstgöra vid några av de många fältförband som ställts upp och utrustats av A 4, har fått lära vad fälttjänst vill säga. Och han har minnen — minnen för livet.

Vpl 404-53-37 Wennerberg var i juni 1937 nybakad student i Västerås. Kombinationen plattfothet och relativt goda betyg i matematik och andra realämnen hade gjort att författaren, ovannämnda studentbeväring, tilldelats artilleriet.

De första månaderna av rekryttjänsten tillbragtes i A 1:s gamla kaserner på Valhallavägen i Stockholm, men så kom ordern att han och två till av studentsignalisterna skulle rullföras vid A 4 i Östersund.

Beskedet om förvisningen till Norrland, detta lapphelvete som bara borde avnjutas någon solig vårvintervecka, kändes först som ett oförtjänt straff för den oerfarne västeråsstudenten. Att han ett par dagar efter inställelsen drabbades av matförgiftning, lades in på sjukhuset och sattes på ricinoljediät gjorde inte tillvaron ljusare. Den enda trösten gav en simulerande kompis som sökt sig till sjuklingens bekväma tillvaro. Då han, fullt frisk och med en glupande aptit, blev på det klara med att han frivilligt valt att även dela dennes meny bjöd han på en oförglömlig pantomimföreställning.

Ett par dagar efter friskskrivningen (kompisen tillfrisknade på något underligt sätt betydligt snabbare) marscherade studentsignalisten ut till Rödömanövern. Där red officersstyckjunkare, underlöjtnanter och annat högre armébefäl, varav en med namnet Brant-Lundin, och fyllde genom sin enorma erfarenhet och martialiska uppträdande oss stackars värnpliktiga med skräckblandad beundran.

Särskilt minns jag två fältherrar ur den fruktansvärda underbefälsskåren: den nyligen bortgångne E. von Siewerts och en viss furir Berntsson. Den förre en jätte med finsksjungande tordönsstämma och enorm personlig utstrålning (jag trodde det var krutlukt), den senare en barsk härförare som redan under dagarna på A 1 starkt påverkat min matsmältning och hjärtverksamhet. Vid flera tidpunkter hade han visserligen visat sig besitta såväl ett förlåtande sinnelag som en god portion humor, men jag vågade inte lita på dessa iakttagelser utan skalv av "disciplin" så snart hans skarpskurva krigarnuna anades i närheten.

Med åren har skräcken släppt och ersatts av betydligt angenämare stämningar i umgänget med den idoge vännen, som tills för några månader sedan återfunnits i Kanslihusets bottenvåning. Om sanningen ska fram finns det dock säkert fler än förf. som rent automatiskt kontrollerat utrustningen litet extra noga vid ärenden till registret.

Minnena från striderna på Rödön är ganska diffusa. Starkast har det av mötet med luftkrigsstyrkorna etsat sig fast: divisionen gick ansluten under fotmarsch längs en smal skogsväg. Plötsligt uppfattade någon ett avlägset motorbuller. Hästarna börjar klippa med öronen, och så får vi se det vi fruktat: en FLYGMASKIN, en Fokker S 6 från Frösön, som på några hundra meters höjd kretsar över stridsområdet. Hästarna blir skrämde av surret och kuskarna arbetar tappert för att hindra dem från att uppsöka något slags skydd under träden vid sidan av vägen. Några upphetsade åkande försöker högljutt övertyga en tillstådeskommande stridsdomare om att de tillkämpat sig segern; de har med sina karbiner avskjutit ett flertal lösa skott mot aeroplanet, som de tydligt sett och haft på kornet.

Striderna avblåstes som vanligt var, när hälsingar, jämtar och masar kommit varandra så nära att fara för verkliga bataljer ansågs vara för handen. Förbanden samlades till hemtransport och traditionella förbimarscher. Kvar på slagfältet var dock en liten linjeundersökningspatrull på två man,

kvarglömd utefter en likaså kvarglömd, aldrig använd tråd i de regnsura tassemarkerna. Ingen förbindelse åt någondra hållet! Ingen skottlossning, inga cykelordnanser eller rapporttrytare och slut sedan timmar på allt ät- och drickbart. Vad göra? Vi (som ni säkert förstått var förf. en av de två i patrullen) beslöt att förbereda hemmarsch till fots. Den tidigare omnämnda rädslan för befällets, främst furir von Siewerts' fruktansvärda repressalier tvang oss emellertid att först snyggt och regementsenligt rulla upp de tre övergivna tuseneterskablarna. Vi var nätt och jämt klara när räddningen kom i form av en skramlande signalkärre, som sänts tillbaka då SU1 vid kontroll inför förbimarschen i höjd med I5 kommit underfund om förlusten av personal och materiel.

Första månaden som afyring var snart slut och därmed första årets tjänst. Matförgiftning, regn och snöblask i september, tramp på lerig väg med en tuseneterskabel på ryggen och en under ena armen, linjestång m m under den andra . . .

A 4 hade gömt sin charm första året. Det skulle dröja drygt två år innan bekantskapen återknöts. Hösten 1938 var det inget regementsmöte vid A 4, och den vid A 2 vidareutbildade purfärske vpl furiren utlånades till A 3 i samband med Smålandsmanövern den hösten.

Spänningen i Europa var oroande och den norrifrån rekvirerade 30 W-specialisten fick det intressanta och ganska tröttande uppdraget att via sin station kontinuerligt insamla rapporter från brittiska och kontinentala rundradiostationer, bla om Münchenkonferensen, för vidarebefordran tjänstevägen till någon högt uppsatt militär befattningshavare. Var det fördelningschefen eller SU 1 på divstaben? Hur som helst kan det knappast intressera tidning-

ens läsare vad som inträffade vid ett skåniskt regemente i Småland för drygt 30 år sedan.

Vid krigsutbrottet 1939, då Sovjet anföll Finland, kom den partiella mobiliseringen. Östersund bytte snabbt ansikte. Skolor stängdes för att ge plats för inrycknings-, utrustnings- och förläggningslokaler. På kaserngårdar och öppna platser runt om i staden anordnades inmönstringsplatser för ackords- och inmönstrade hästar. Inslaget av uniformer i stadsbilden blev större än någonsin förr.

Snart ångade tågen mot Ånge och Inlandsbanan norrut allt tätare. Tågsätt efter tågsätt, lastade med fordon och pjäser, hästar och krigare, rullade mot gränsen i nordost. Det gick inte fort. Belastningen av järnvägsnätet var enorm. Men den ordinarie, civila trafiken fick trots allt inte försummas mer än nödvändigt.

Hopkurad i halmen ombord på en för personaltransport omstuvad godsvagn satt vpl fu 404 o s v och begründade sitt öde. Vid inmönstringen några dagar tidigare hade han uttagits till vidareutbildning till underofficer vid A 2. Bristen på underbefäl vid fältdivisionerna gjorde det emellertid nödvändigt att shanghai tillgängligt material bland kadrarnas grundskoleelever. Och den som valt att tillbringa kvällen i halmen "hemma" på läroverket hade ingenting annat att göra än att samla ihop sin lilla personliga utrustning och halka ner till stationen och anmäla sig för tillförordnade fältmarskalken.

I det svaga, flackande skenet från en stearinlykta, hängande på en spik i en balk ovanför vagnsdörren, iakttog SU 1 6/A 4 sin avdelning. Hugal Jättelika muskulösa vildmarksmän med den vuxnes enorma skäggväxt, men utan den väluppfostrade arosstudentens krav på umgängesseder av skilda slag. Det var speciellt en individ, som ingav fruk-

Snabblinjeslagning på Haparandavägen

tan. Det var en svartmuskig jätte med ständigt leende, men outgrundliga, svarta ögon. Det värsta var att han i det reglementsvidriga byxbältet bar en slidkniv av den art, som vanligtvis brukade förvaras någonstans i bålen på norrländska förtroendemän. Av det lågmålt samtalet över kortlapparna hos gruppen i mitten av vagnen hade det också framgått att knivmannen härstammade från delsbotrakten. Studentfuriren förstod att han måste bli riktig furir, så där som Berntsson m fl.

Det finns massor att berätta om hur det gick till när den svartmuskige knivmannen från Delsbo blev studentens och landstormspojkens läromästare. Han skötte det på ett sätt, som avslöjade den skräckinjagande stigmannen som en varmhjärtad gentleman. Hans erfarenhet av livet i karg norrlandsterräng och umgänget med den lika exotiska befolkningen med eller utan uniform blev en ovärderlig kunskapskälla för hans närmaste förman, eller snarare skyddsling. Så snart rullorna blivit någotsånär stabiliserade var också nykonstituerade vpl konst Herbert Andersson SU 2 vid batteriet. Lågmålt och diskret fyllde han en massa luckor i den fjunige studentfurirens förmåga till bla befälsföring.

Men det är minnen som är gemensamma för oss på Thorsten Berggrens division jag vill redovisa.

Andra divisionen förlades till Tornedalen i trakten av Karungi, och det strandbergiska sjätte batteriet hamnade i Kukkola med expedition och befälsförläggning i skolan. Lärarinnan-värdinnan fru Suo, var en handfast flerbarnsmamma, som snart också blev batteriets egen mamma.

Tjänstgöringen under denna första beredskapsvinter var inte speciellt hård. Den i vissa fall ganska omoderna utrustningen och kylan, för att inte tala om mörkret, gjorde dock tillvaron påtagligt kärvt. Men det föddes en ny anda bland oss som var med! Det talas allmänt om beredskapsanda, men vad jag här tänker på är något mer speciellt: en särpräglad känsla av kamratskap i "hälvittet", som bland oss norrlandsartillerister brukar kallas A 4-anda. Det grumsades om att inkallelserna drabbade orättvist. Många slapp nästan helt ifrån beredskapstjänst, men vi på A 4 fick verkligen smaka på fältlivet.

Men låt oss inte gå händelserna i förväg. Under månaderna i Norrbotten lärde vi oss att leva soldatliv på ett annat sätt än under rekryten. Inte bara i tjänsten, utan också på fritid var vi hänvisade till varandra. Denna sammansvetsning var, som tidigare nämnts, självklart en tillgång när det gällde slitet och släpet i tjänsten. Men den kunde bli en svetsad boja under den sysslolösa fritiden.

Nöjeslivet i Tornedalen var inte särskilt glädligt. I varje by lyste biografernas och danspalatsens neonskyltar med sin frånvaro redan före den obligatoriska mörkläggningen. I tält, baracker och primitivt utrustade förläggningar i ödegårdar och sommarhus satt tusentals beredskapare och hörde på radions rapporter på finska och svenska. Kortlapparna kom fram. Här och var pysslade någon med brevscolekurser eller vanliga, helt civila brev hem. Snarkningar från dem, som på naturligaste sätt löst fritidsproblemets gordiska knut, var vår skvalmusik.

Det dagliga, intensiva umgänget med hästarna förlånade miljön en atmosfär, som suddade ut individuella särdrag effektivare än någon deodorant. Det svaga ljuset från tältlyktor eller 10-wattslampor i taket på skolsalen avslöjade varken brister i klädelegans eller generande skönhetsfel.

Men ändå var fritiden många gånger svårare att stå ut med än tjänsten. Jag minns inte nu hur många gånger vi traskade de 2x2 milen till Haparanda för att gå på bio en kväll då vi visste att det borde vara föreställning. Men jag vet att vi var ett gäng, som fick vända tillbaka två gånger utan utdelning, därför att strömavbrott omöjliggjort visning.

Det fanns trots allt andra former av fritidssysselsättning. En populär sådan var att smyga sig över gränsvägen för att köpa cigaretter kupongfritt i någon av gårdarna på andra sidan. Kriget fördes många mil bort, men det ingav oss aningslösa ungdomar en pirrande spänning att i bästa "High Chapparel"-stil ta sig förbi såväl svenska som finska poster.

En kväll kom jag rasslande på skaren nedför älvbrinken på den svenska sidan, då en post i snödräkt plötsligt dök upp mellan buskarna. Jag fick en ingivelse från ovan(?) och väste: "Lämn av!" Svaret kom: "Löjtnant, post ur fältpost XXX-

XXX, ingenting av vikt passerat!" En hemifrån medfört civil anorak hjälpte där en självsvåldig vpl furir utan vikt (på den tiden) att begå ett banalt och futtigt lagbrott. Men gissa om episoden stärkte vederbörandes självtillit!

Vakttjänsten utefter gränsen blev alltså inte särskilt dramatisk. Enstaka händelser, som t ex bombsläppen i Pajala och pistolskottet på Karungi station, påminde oss om närheten till det bistra allvaret. Stillaliggandet, "anläggning med säkrade gevär" och utfyllnadsövningar när materiel för fältarbeten tröt, karakteriserade emellertid tjänstgöringen under de mörka vintermånaderna -39 och -40.

Men det var inte apati som satte sin prägel på stämningen, snarare något slags fatalism: "Skulle det smälla, så djä...! Om inte så..." Frivilligörelsen gjorde framgångsrika notvarp, och många hade just utverkat familjens godkännande när vapenstilleståndet undertecknades den 12 mars i Moskva. Det var fred igen, men vilken fred! Inget jubel någonstans! Men lättnad! Snart måste vi få avlösning! Vi var inga ärriga veteraner, tvärtom, men vi hade på känn att vi måste komma hem och försvara våra positioner på såväl arbets- och studie- som äktenskapsmarknaden.

Det rädde inget tvivel om att de militära myndigheterna arbetade frenetiskt med en långsiktig av- och utvecklingsplan. Dagarna gick, och på da-

gen en månad efter fredsslutet stod divisionen marschfärdig i sina nu nästan faschionabla förläggningar, beredd för ilastning och hemmarsch.

Några dagar tidigare hade emellertid något hänt, som snabbt förändrat tillvaron för milliontals människor. Inte bara för beredskapare i Norrbotten, inte bara för oss skandinaver, utan för hela vår världsdal, ja för hela världen: Hitler hade givit order om inmarsch i Danmark och Norge. Härifrån hade hans folk inte avvisats vid någon orättfärdig fred. Här kom han som erövrare! Ingen kunde längre hoppas på en kortsiktigt planerad, snabbt genomförd "revision" av Versaillesfreden. Andra världskriget var ett faktum! Hade vi svenskar någon möjlighet att hålla oss utanför? Finland, Norge, Danmark och våra forna broderländer i Balticum var indragna...

På tåget från Karungi rädde tystnad. Bråk- och upptågsmakarna satt och tuggade nagel. Vi tänkte nog alla ganska lika. Ingen av oss var beredd att i ord redovisa vad vi önskade, hoppades eller fruktade.

Vi var på väg mot "muck" den 14 april 1940. Vi hade passerat Bräcke, när den nya ordern kom. Jag hoppas få berätta vidare om upplevda beredskapsminnen i kommande nummer av "Norrlandsartilleristen".

Eran Bowen.

"Framåtanda — fältmässighet — sammanhållning"

Artinspektören S. Salanders 1943 givna tolkning av begreppet Kungl. Norrlands Artilleriregemente

"Det är omöjligt men det är nödvändigt"

Överste Berggren i sitt hälsningstal till regementet och kamratföreningen 1947

- 1897 13 och 14 mars företogs under befäl av kapten Améen en marsch till skjutfältet Grytan och åter. Omkring 31 km. Medföres 4 kanoner och 2 packningar. Temperaturen -14° . Första gången någon del av regementet bivackerade under bar himmel.
- 1900 8—10 mars företogs marschen runt Storsjön med 1 kanon, 1 ammunitionsvagn och 1 packvagn samt fem skogskälkar. Vägen togs över Andersön, Norderön, Hallen, Mårdsund, Ytterån, Nälden, Krom, Ås, Östersund. Befälet fördes av kapten Améen. Det var omkring 102 km. Marschen skedde delvis över Storsjöns is och den 9 till största delen på skogsvägar.
- 1904 14—19 mars företogs under befäl av kapten Gråå med löjtnanterna Wennerström och Marcks von Württemberg en marsch från Östersund och åter. Vägen togs: 14/3 Östersund, Gräfsåsen, Brynje, Lundkälén, Lillsjöhögen 3,2 mil, den 15/3 Lillsjöhögen, Näverede, Stugun 2,3 mil, den 16/3 Stugun, Boggsjö, Laxsjön, Björsjön, Sundsjö, Fanbyn 4,4 mil. 17/3 Fanbyn, Pilgrimstad, Lockne, Brunflo kyrka, skjutfältet vid Grytan, skjutövningar. 18/3 på Grytan skjutövningar. 19/3 kl 4 fm blåstes larm, kl 6 fm marsch mot Östersund, och kl 7,57 fm var marschbatteriet hemma på kaserngården.

Huså 1910

1910 År 1910 marscherade en division under befäl av överstelöjtnant E. Kihlstedt i strålände höstväder till Huså i Kall, där en av regementets första skarpskjutningar i divisionsförband i fjällterrängen ovan skogsterrängen gick av stapeln. Pjäserna kördes ett stycke upp på Åreskutan över några besvärliga sumphål. — — — Som en röd tråd i mina A 4-minnens väv, alltifrån regementets och mina barnomsår här i staden till den dag idag är går ett färgklart karakteristikon: "Framåtanda".
(I. Wikström årgång 12)

1911 2. divisionen (12 kanoner — 200 man) A 4 september 1911 marsch över Näliden—Alsen till Åre — — — Sent kom vi fram till Åre, där vi slog bivack invid några bondgårdar väster om samhället. Vi hade hoppats få vara lediga på söndagen, men därav blev intet. Klockan 7 på morgonen var det uppställning för uppkörning av kanonerna till Västfjället. Vägen dit var brant, hal och dåligt underhållen, och inte förrän klockan 6 på kvällen var alla kanonerna och ammunitionsvagnarna på plats. — — — Vädret hade blivit sämre och det hade börjat snöa så smått.
(Norrl. Art. årgång 24)

Lundörrspasset 1915

1915 — en 7,5 cm kanontropp gör en uppmärksammas marsch från Undersåker över Vallbo kapell, Lundörrspasset, Tossåsen till Bydalen. — — — Den sålunda gjorda marschen, enastående som marschprestation visar dock, att man kan, ehuru med stor tidsutdräkt taga sig fram med ett fåtal artillerifordon under gynnsamma väderleksförhållanden och under gott samarbete med underbefälhavarna, vilka satte sin ära i att övervinna de största svårigheter. — — —
(lakttagelser från fjällterrängövningarna 17/8—24/8 1915)

Augusti 1931 Marsch med ett fältstarkt bergsbatteri (269 man) från Undersåkers station i sydlig huvudriktning över Vallbo kapell genom Lundörrspasset till Tossåssjön och därifrån i nordostlig huvudriktning över fjällen till Bydalen. På grund av att svårframkomligheten var vida större än vad kunnat beräknas blevo marschdagarna synnerligen mödosamma och räknade i timmar av stor kraftansträngning också synnerligen långa även om de tillryggalagda distanserna voro jämförelsevis korta. 14—15 timmar mellan dagens båda lagade måltider hörde därför icke till ovanligheten, och en gång blev uppehållet 19 à 20 timmar och en annan gång ända upp till 28 à 29 timmar.
(Utdrag ur årsberättelsen över Hälso- och sjukvården vid Kungl. Norrl. artilleriregemente år 1931)

Åreskutan 1943

Augusti 1943 I dag skall vårt granatkastarbatteri utstå sitt hittills svåraste prov: en marsch över Åreskutan med hästar, pjäs och ammunition. — — —
För varje steg hästarna ta vagga bördorna av och an och kommer en trots den nordliga breddgraden osökt att tänka på öknens skepp. Snart ligger den s. k. Sadeln på Totthummeln en bra bit nedanför och långsamt arbeta vi oss uppför den kraftiga stigningen vid Lillskutan. — — —
Nu skymtar platån med toppstugan. I den gråblå dagern mister ögat sin djupskärpa, och den återstående sträckan synes utgöras av en lodrät bergvägg omöjlig att forcera. Men liksom ett trolleri finna vi ständigt fotfäste och vinna sakta i höjd genom stora zick-zackrörelser. Några hundra meter från toppen vid de eviga snödrivorna komma vi in i en ravin med rullsten, och här måste vi bära all materiel. Ha hästarna slitit hårt förut få vi nu vår beskärda del. Krypande på alla fyra, drypande av svett med tungan klubbade vid gommen få vi till slut både hästar och pjäs välbärgade på topplattan.
(Norrl. Art. årgång 6 löjtn. Thorén)

Februari 1944 Fältstarkt granatkastarbatt. under kapten Adolphson marscherar Vallbo—Lundören—Tossåsen—Storsjö—Skärkdalen—Storvallen i kön på stridsgrupp B. Fältpackade enbetskärror på medar. Ovanpå kärran ett rejält lager ved, ovanpå veden en höbunt ty marschen går mot nejder, där varken ved eller hö finnes. De överlastade fordonen likna vaggande torn. Manskapet till fots utan skidor. Varje

man bär vapen och 20 kg packning. Vädret försämrar, och när Flatruet nås kommer fjällstormen. Tjutande, snöbemängd, obarmhärtig, rasande mot de sakta framskridande kolonnerna. Snön vräker snabbt ihop till höga vågformade drivor. De tappra nordsvenskarna kravla upp till vågkammen och kasa ned i nästa vågdal. Upp och ned, timme efter timme. Men **framåt**. Sikten är högst 5 meter men efter hand behöver batt. tät ej orientera sig, ty vägen blir allt tätare rösad av övergiven materiel från framförmarscherande förband. Vapen, ränslar, fordon, en och annan stupad häst. Då och då knäcks en kärrmed men ersättes raskt från övergivna pack- och koksläddar. Batt. polispatrull i kön, sergeanterna Wengborn och Lindholm ha en svår uppgift som obevekligt genomföres. Gång efter annan hittas en man i snön, medvetslös av trötthet, uppriven av fjällskräck. Det krävs hårda tag att få honom på fötter och igång igen. Lämnas han, dör han. Efter 17 timmars marsch i det vita infernot (som varade tre dygn) och **utan marschförlosser eller marschskador och med all materiel i behåll** når batt. Sturvallen, där bivack slås med tälten anslutna på linje i två meter snö och med hästarna i lä av tälten. Folk och hästar glider in i medvetslös sömn. Endast posterna vaka. De hårda beredskapsårens bästa marschprestation i battförband.

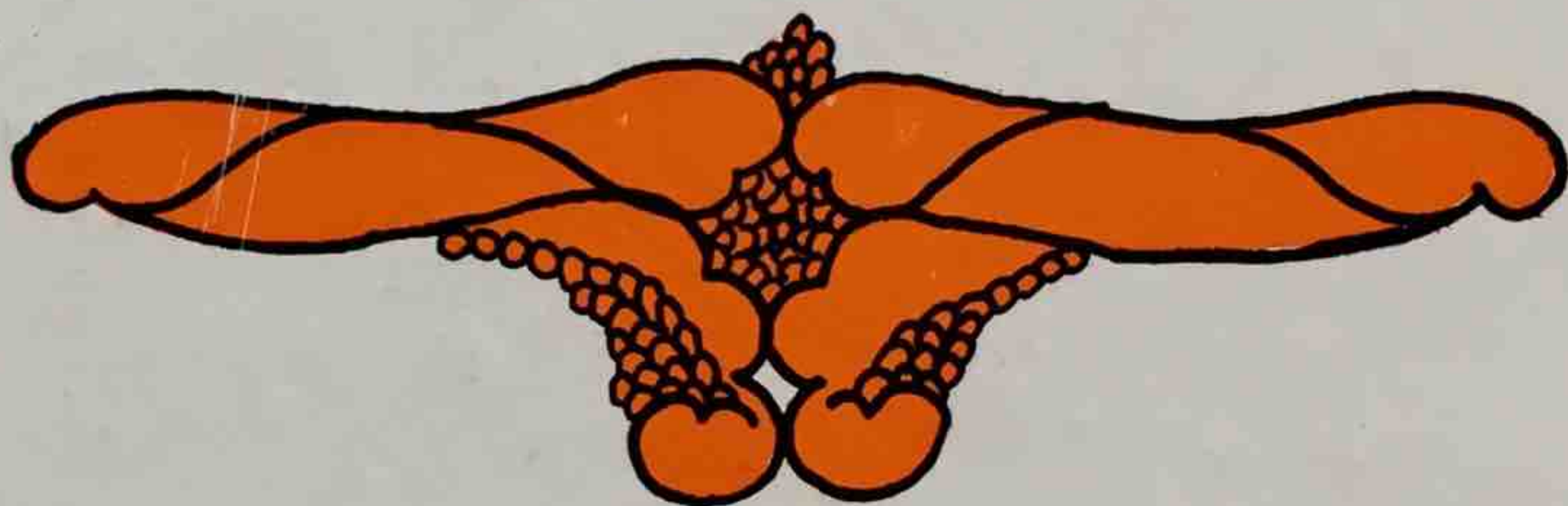
(Norrl. Art. årgång 17 major R Graeve)

Vallbo 1947

En vacker solig senhöstdag lämnade övningsdivisionen kasernlivet (med arrester och extra handräckning i stallet) bakom sig och drog ut mot de djupa skogarna och de i fjärran blånande fjällen. En befriande känsla smög sig in i divisionens själ. Vardagens slit avlöstes av den friska krigaranda, som man är glad att finna hos varje svensk, när det gäller hårda tag med fältlivets onda makter. — — — Under stark halka på den smala vägen fortsatte marschen mot Vallbo kapell. En del passeringar inträffade på vägen upp — bl. a. välte en bakvagn på 2. batt. ned för en slänt. Hästar och kuskar i en enda röra. Så nådde vi Vallbo och slog bivack längs bäcken. Hö, halm och sur ved fanns i stora mängder. — — — Sedan man blivit varm i kläderna sköts divisions- och gruppeld så att det knakade i fjälltopparna. För att komma till b-platserna måste spannen köras över en bred bäck med en liten klen bro, och här inträffade en del lustiga episoder. Regementschefen kallade det exempel på god arbetsfördelning. 4. batt. körde sönder bron (och rev förresten upp den ordentligt). 2. batt. utförde ett vackert arbete i nattmörkret med att laga eländet. — Sergeant Lindholm och 1. batt. stod i timmar och letade efter ögonblicksrör, som 2. batt. tappat i bäcken.

(Norrl. Art. årgång 10 löjtn. Holck-Clausen)

Norrlandsartilleristen 1968

Utgiven av Kungl. Norrlands artilleriregementes kamratförening

Redaktör och ansvarig utgivare · Sten Lindahl

Teckningar och vinjetter · Carl-Axel Nyberg

Foto · Birger Nordström

Fotografiskt laboratoriearbete · J. B. Karlsson

Lay out och typografi · E. Henry Alm

Tryck · Hj. Brolins boktryckeri ab, Stockholm 1968

800 28 49 8628 85

AXIELL
BOOK-IT

